

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra bohemistiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jazyk a styl Petry Hůlové

(Paměť mojí babičce, Přes matný sklo, Cirkus Les Mémoires)

Petra Hůlová's Language and Style

(Paměť mojí babičce, Přes matný sklo, Cirkus Les Mémoires)

Vedoucí diplomové práce: doc. PaedDr. Bohumila Junková, CSc.

Autorka diplomové práce: Jana Komardinová

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2006

Knihovna JU - PF

3 1 1 5 1 7 2 3 0 1

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Jazyk a styl Petry Hůlové (Paměť mojí babičce, Přes matný sklo, Cirkus Les Mémoires)“ vypracovala samostatně pod vedením paní doc. PaedDr. Bohumily Junkové, CSc. K práci jsem použila literatury a pramenů uvedených v seznamu.

.....
Jana Homardová

podpis

Ve Veselí nad Lužnicí dne 1. března 2006

Anotace

Jazyk a styl Petry Hůlové

(Paměť' mojí babičce, Přes matný sklo, Cirkus Les Mémoires)

Cílem této diplomové práce je zaměřit se na díla začínající prozaičky Petry Hůlové, posoudit je a najít jejich společné a rozdílné znaky a pokusit se o charakteristiku jejich stylu a jazyka. Pro rozbor byly původně zvoleny dvě autorčiny prvotiny, před dokončením práce vyšla ještě kniha třetí, která byla do diplomové práce zařazena dodatečně.

Teoretická část práce obsahuje vysvětlení některých lingvistických termínů, které s danou tematikou souvisí, krátká kapitola je věnovaná stručnému představení autorky a jejích děl, následuje rozbor jednotlivých jazykových rovin, konkrétně roviny hláskoslovné, morfologické, syntaktické a lexikální.

Větší pozornost je věnovaná originálním obrazným prostředkům, které jsou jedním ze specifických rysů děl Petry Hůlové. Následující kapitoly se zabývají jednotlivými tématy knih a reakcemi čtenářů odborníků i laiků. Za těmito kapitolami je zařazeno shrnutí celé práce.

Anotation

Petry Hůlová's Language and Style (Paměť mojí babičce, Přes matný sklo, Cirkus Les Mémoires)

The diploma thesis focuses on the books by the fledgeling fiction writer Petra Hůlová, exploring their language and style, the features they have in common and the differences. The thesis was initially concerned with the writer's first two books, however in the course of the work a third book was published and was therefore also included in the research.

The theoretical part includes explanation of linguistic terms relating to the field of study and a short chapter introducing the author and her work. The following section contains an analysis of the language on the level of phonology, morphology, syntax and lexicology.

The analysis pays particular attention to the use of figurative language, which features as a prominent characteristic of Petra Hůlová's literary work. The remaining chapters explore the separate topics used in the books and the responses to the books by the readers, both experts and laymen. The final part of the thesis presents a summary.

Obsah

Obsah.....	1
Předmluva.....	4
1. Teoretická část.....	6
1.1 Jazykový a funkční styl	6
1.2 Funkce uměleckých textů.....	6
1.3 Literární dílo jako komunikát.....	8
1.4 Stylový postup.....	9
2. Dílo Petry Hůlové.....	11
2.1 Petra Hůlová – stručné představení	11
2.2 Paměť mojí babičce	11
2.3 Přes matný sklo	12
2.4 Cirkus Les Mémoires	13
3. Kompozice.....	15
3.1 Horizontální členění	15
3.2 Vertikální členění	17
4. Mluvenost.....	19
5. Jazykové roviny.....	21
5.1 Rovina hláskoslovná.....	21
Změna ý › ej.....	21
Změna í › ej v kořeni slova.....	22
Změna é › ý na konci slova.....	23
Změna é › í.....	23
Změna a › y.....	23
Krácení samohlásek.....	24
Dloužení samohlásek.....	24
Protetické v.....	25
Vynechávání j na začátku slova	25

5.2 Rovina morfologická	26
Sloveso „být“	26
Univerzální koncovka –ma	27
Nedůslednost v psaní koncovek	27
Přechodníky	28
5.3 Rovina syntaktická	28
Asyndeta	32
Elipsy	33
Inverzní pořádek slov	33
Anakolut	34
Druhy vět	35
Interpunkce	35
5.4 Rovina lexikální	36
Slova autorská	36
Synonyma	37
Slova cizího původu	39
Mongolismy	40
Frazeologismy	41
Osobní jména	43
Expresivita	43
Citoslovce	47
6. Obrazné prostředky	49
7. Propojení uvedených jevů v textu	53
8. Tematika	55
8.1 Paměť mojí babičce	55
8.2 Přes matný sklo	56
8.3 Cirkus Les Mémoires	57
9. Názory čtenářů	59
9.1 Reakce laiků	59
Paměť mojí babičce	59

Přes matný sklo	61
Cirkus Les Mémoires	61
9.2 Názory odborníků.....	62
Paměť mojí babičce.....	63
Přes matný sklo	68
Cirkus Les Mémoires	73
9.3 Shrnutí reakcí	78
Závěr.....	79
Literatura	82
Primární literatura.....	82
Sekundární literatura	82

Předmluva

Fond české literatury obsahuje několik zvučných jmen, která nejen že nosí v hlavě každý Čech, ale jsou známá po celé Evropě, nebo dokonce po celém světě. O takových gigantech, jakými byli např. Karel Čapek nebo Jaroslav Hašek, toho už bylo napsáno velmi mnoho. Všichni tito spisovatelé už totiž „prošli sítím času“. Ale co současná generace? Ta má oproti nim určitou nevýhodu. Každý z nás na ně máme svůj názor, ale to, do jaké míry budou (či nebudou) úspěšní, se teprve ukáže.

Právě Petra Hůlová je jednou ze současných mladých autorů, která si hledá (nebo už našla?) místo mezi českými spisovateli. Ve svých 26 letech už má za sebou první krůčky v literárním světě. Přesněji řečeno, v roce 2002 vydala svou prvotinu *Paměť mojí babičce* a o dva roky později na ni tematicky navázala knihou *Přes matný sklo*. Před koncem roku 2005 vyšla její třetí kniha s názvem *Cirkus Les Mémoires*.

Navzdory svému mládí si už Hůlová stihla utvořit svůj vlastní osobitý styl, který je charakteristický pro její dosavadní díla. Mezi typické rysy tohoto jejího stylu patří zejména mluvenostní charakter vyjadřování postav a neobyčejně originální metaforika. Právě v tomto bodě ale narazíme na veliký otazník. Dodrží Hůlová tento ráz i u svých ostatních knih? A bude vůbec v psaní pokračovat, nebo zmizí ze světa literatury stejně rychle, jako se v něm objevila? I kdyby přišla v úvahu druhá zmíněná varianta a Hůlová už žádnou knihu nevydala, zůstane alespoň u některých čtenářů nesmazatelně zapsaná jako autorka tří výjimečných knih. Kdyby nastala první možnost a její další knihy by se nesly v zcela odlišném duchu, než tomu bylo doposud, pozměňte si prosím titul této práce z „Jazyk a styl Petry Hůlové“ na „Jazyk a styl prvních prací Petry Hůlové“.

Pro rozbor byly zvoleny všechny její knihy, tedy *Paměť mojí babičce*, *Přes matný sklo* a *Cirkus Les Mémoires*. Jelikož je děj knih zasazen do

současného života, je možné odhalit zároveň i některé tendence současného jazyka, a to hlavně u knihy *Přes matný sklo*, jejíž děj nejen že se odehrává v současnosti, ale i v českém prostředí.

Tato práce obsahuje, a to zejména na začátku, některé obecné a teoretické poznatky. Za nimi je zařazeno stručné představení autorky a jejích knih. Následující část se věnuje vlastnímu rozboru, který je doplněn konkrétními ukázkami z textu. V závorkách jsou pak uváděna čísla stránek spolu se zkratkou dané knihy, ze které je ukázka citována. V další části práce je vyhrazen prostor pro názory čtenářů, a to laiků i odborníků. Ve stručném závěrečném shrnutí se vyskytují nejdůležitější body, kterým se v práci budeme více či méně podrobně věnovat.

Poznámka: Paměť mojí babičce = PMB
Přes matný sklo = PMS
Cirkus Les Mémoires = CLM

1. Teoretická část

1.1 Jazykový a funkční styl

Jedním ze základních pojmů, které je nutné uvést hned na začátku, je pojem funkčního stylu. Jeho definice vychází z pojmu **styl jazykový**, který je vymezen jako způsob výběru a organizace jazykových jednotek v textu. Tento způsob výběru a organizace musí vždy vyhovovat konkrétní funkci, kterou jazyk má. Jestliže dojde k zobecnění okruhu výrazových prostředků, které plní stejnou nebo přibližnou funkci, a eliminuje-li se individualita autora, dospějeme k pojmu **funkční styl**.

Zjednodušeně řečeno se dá říci, že známe 6 základních funkčních stylů – tedy styl prostěsdělovací, odborný, administrativní, publicistický, rétorický a styl umělecké literatury. Poslední jmenovaný, tedy **styl umělecké literatury**, se dále (podle Příruční mluvnice češtiny) dělí na podtyp prozaický, dramatický a poetický. Všechny tři rozebírané texty lze zařadit do **podtypu prozaického**.

1.2 Funkce uměleckých textů

Máme-li hovořit o funkci uměleckých textů, definujme si nejdříve pojem **funkce**. Funkci je možné definovat jako sdělný úkol, který má daný veřejný text či projev ve společnosti.

Konstituujícím rysem funkčního stylu umělecké literatury je **funkce esteticky sdělná**. Právě díky ní se funkční styl umělecké literatury liší od ostatních funkčních stylů. Funkce esteticky sdělná je totiž typická pro styl, kterým jsou psána díla umělecké literatury. Sdělení je zaměřeno na emotivní účinek. Při četbě dochází u čtenáře ke vzbuzení emocí, a to především prostřednictvím jazykového výrazu. Záleží samozřejmě i na zvolené formě, ta je nedílnou součástí literárních děl stejně jako jejich obsah. Obsah a forma tak společně působí na city a vůli čtenářů.

Sdělná funkce souvisí se vztahem umělecké výpovědi a reality, fiktivního a reálného světa. Literární dílo lze chápat jako odraz reality, který slouží ke komunikaci tím, že autor podává o reálném světě určité zprostředkované informace. Umělec svým dílem vytváří fiktivní obraz skutečnosti. I tehdy, má-li pro své dílo reálné předlohy, vytváří jakousi novou skutečnost, tedy svůj umělecký obraz, který je vždy subjektivní. Texty umělecké literatury mají velmi výraznou sdělnou hodnotu.

Estetická funkce uměleckého projevu spočívá v tom, že působí na cit, rozum a rozvoj fantazie recipienta. Pomáhá tříbit čtenářův vkus a tím i určitým způsobem obohacovat jeho život. Jako estetický bereme ten výraz, který autor zvolil záměrně, aby u adresáta dosáhl žádaného citového působení. Autoři volí jednotlivé výrazy tak, aby dynamikou výrazu zaktivizovali obrazotvornost čtenáře. Ten se pak snadněji vžívá do zobrazovaného prostředí a vcituje se i do myšlení a jednání jednotlivých postav díla, snáze chápe i např. jejich motivaci ke konkrétním činům. Estetická funkce ovlivňuje každé umělecké dílo. V beletrii se potom míra estetické funkce kombinuje s věcným vystižením dané skutečnosti. Míra estetického působení textu záleží na uměleckých kvalitách autora. Nedosahuje-li autor vysokých estetických kvalit, vytrácí se z textu určitá sugestivnost estetického působení. To ale nutně neznamená, že dílo ztratí i čtenářskou oblibu. Právě to vede ke vzniku konzumní literatury oblíbené zejména u nenáročných čtenářů.

Obě výše jmenované funkce se však uplatňují až tehdy, je-li dílo čtenářem interpretováno, uplatňuje-li čtenář aktivní přístup, zamýšlí-li se nad ním a hledá v něm jeho smysl. Při tomto procesu nepochybně hraje významnou roli subjektivita (a samozřejmě i ostatní faktory jako věk, inteligence, vzdělání, sečtělost, pohlaví, životní zkušenosti recipienta atd.). Ostatně říká se, že každé literární dílo má tolik interpretací, kolik má čtenářů.

Důležitou otázkou je, co všechno patří mezi texty umělecké literatury. Tímto základním a nejdůležitějším problémem, jakým je vymezení literárního textu, se zabývají mnozí literární i jazykoví vědci. I v této problematice

neexistuje stoprocentní a vždy platné kritérium, ale obecně lze říci, že mluvíme-li o literárních textech, jedná se o takové texty, v nichž je přítomná tzv. **literárnost**. Ta je definovaná jako vědomá snaha autora vytvořit literární, esteticky účinné dílo, a to bez ohledu na výsledek této snahy.

1.3 Literární dílo jako komunikát

Literární dílo jako komunikát je charakterizováno řadou **protikladů**. Jde sice o text *veřejný*, ale je určen pro *individuální* vnímání. Přestože jde o *monolog* autora, bývá někdy stylizován jako *dialog* postav nebo i jako dialog autora se čtenářem. Jedná se o text *psaný*, ale v případě dramatických textů je určen pro *zvukovou realizaci*. Kontakt s adresátem je sice *nepřímý*, ale u realizace dramatu se tento kontakt *zkonkrétňuje*. Texty umělecké literatury vznikají jako *situačně nezakotvené*, přesto jsou vnímány a interpretovány v *konkrétních situacích*, které interpretaci ovlivňují. I když je text *subjektivně* vytvářený komunikát, směřuje k obecné platnosti, tedy k umělecké *objektivitě*.

Díla umělecké literatury mohou využívat celé šíře národního jazyka. Za další charakteristický rys lze kromě již zmíněných protikladů považovat i **poetizaci sdělení**, tzn. užívání takových výrazových prostředků, které vytvářejí funkci sdělnou i estetickou. Na poetizaci sdělení se podílejí všechny složky textu.

Třemi základními **literárními druhy** jsou lyrika, epika a drama. Díla, která byla pro tuto práci zvolena, patří k literárnímu druhu **epickému**. Základem epiky je rozvinutý vyprávěcí slohový postup, který je doplňován především popisem a úvahou. Vyprávění je zasazeno do fiktivního času a prostoru. Obvykle jsou epická díla psaná prózou.

Všechna rozebíraná díla tyto body splňují. To znamená, že základním použitým slohovým postupem je vyprávění, které je doplněno popisem

(konkrétně i jeho modifikací – implicitní charakteristikou) a úvahou a je zasazeno do fiktivního prostoru a času. Epika má různý rozsah. O románech *Paměť mojí babičce* a *Cirkus Les Mémoires* můžeme říci, že jsou středního rozsahu, naproti tomu kniha *Přes matný sklo* nepatří mezi příliš rozsáhlé.

Literární žánr je souhrnné označení pro takové soubory literárních děl, které se vyznačují určitými společnými znaky. Jde o různé typy obsahu a formy, jimiž se dané principy uskutečňují. Žánrově lze chronologicky první a poslední z rozebíraných knih (tedy *Paměť mojí babičce* a *Cirkus Les Mémoires*) zařadit mezi **romány**. U prostředního titulu *Přes matný sklo* není jeho zařazení do literárního žánru naprosto jednoznačné. Některými literárními teoretiky bývá zařazován mezi romány, jiní ho řadí mezi **novely**.

Román je velký prozaický epický žánr, který má volnou strukturu, zachycuje rozsáhlou oblast dějů, událostí, situací atd. Jedná se o žánr obsahově různorodý s mnohotvárnou kompoziční výstavbou.

Naproti tomu novela patří do žánru střední epiky. K jejím hlavním rysům patří hovorový styl, jednoduchá fabule a neobvyklé zaměření syžetu.

1.4 Stylový postup

Z hlediska stylových postupů jsou díla umělecké literatury vnímána jako smíšená. Epický text je založen na vyprávěcí linii. V textech jsou užity speciální modifikace postupů – umělecká úvaha, umělecká charakteristika, umělecké vyprávění, umělecký popis (= líčení) atd.

Obecně se dá říci, že ve všech třech knihách převládá **vyprávění**. Některé části pasáží by se daly chápat i jako **implicitní charakteristika**, kde není popisovaná osoba charakterizována přímo, ale pomocí jednotlivých útržků vzpomínek na její chování a jednání. Poměrně často se v textech dají najít i

úvahové pasáže. Především v knize *Paměť mojí babičce* najde čtenář hojně **popisy** přírody, tedy **líčení**.

Základní slohová diferenciaci se nedodrhuje do všech detailů téměř u žádného literárního textu a nezřídka dochází k míšení. Těmito kombinacemi slohových druhů (ale i funkčních stylů) dochází k přizpůsobení se specifickým sdělným potřebám jednotlivých konkrétních textů.

Na tomto místě je vhodné zmínit se o **individuálním slohu**. Pod tímto pojmem, jak jej uvádí ve své stylistice J. V. Bečka (Bečka, J. V.: *Česká stylistika*, Academia, Praha 1992), se neskrývá nic jiného než osobitý styl každého autora. Z určitého úhlu pohledu se dá sloh diferencovat i podle jednotlivých autorů. V určité fázi stylizace a kompozice každého textu, tedy i literárního, ovlivňuje tvůrce jeho ráz a styl. Předpokladem jsou určité vrozené dispozice, temperament, druh nadání atd. K těmto faktorům se přidává ještě v tomto ohledu neopomenutelný vliv prostředí, životní zkušenosti jedince a především jeho jazyková praxe. Opomenout nesmíme ani autorův sdělný záměr, jeho pojetí obsahu a úsilí o co nejlepší výsledek.

2. Dílo Petry Hůlové

2.1 Petra Hůlová – stručné představení

Petra Hůlová patří do současné generace začínajících autorů. Narodila se 12. července 1979 v Praze. Vystudovala kulturologii a mongolistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V letech 2000 – 2001 pobývala v Mongolsku, kde mimo jiné sbírala inspiraci pro svou knihu. Za stejným účelem navštívila později i Spojené státy americké. V současné době pokračuje v doktorském studiu kulturologie. Do její tvorby patří prozatím tři knihy, a to *Paměť mojí babičce*, *Přes matný sklo* a *Cirkus Les Mémoires*. Za svůj debut byla oceněna cenou Magnesia Litera jako objev roku 2002.

2.2 Paměť mojí babičce

V roce 2002 vyslalo nakladatelství Torst na pulty knihkupectví první román Petry Hůlové s titulem *Paměť mojí babičce*. Na jeho nemalém úspěchu měla bezesporu lví podíl i pro čtenáře zcela originální a neotřelá tematika. Děj románu je totiž zasazen do Mongolska. Ústředním motivem knihy je rozbor rodinných vztahů jedné mongolské rodiny, jejíž členové jsou stejně tvrdí a drsní jako tamní životní podmínky.

Čtivost a rychlý spád textu zaručuje časté střídání vypravěčů, respektive vypravěček, které zastupují čtyři generace jedné poměrně rozvětvené rodiny. První a poslední kapitola patří hlavní hrdince Dzaje, ostatní kapitoly vypráví další čtyři ženy z rodiny (postupně Dzajina dcera Dolgorma, matka Alta, mladší a starší sestry Ojuna a Nara).

Vyprávění o osudech zúčastněných postav je doplněno o popisy drsné přírody s jejím nezaměnitelným charakteristickým půvabem. Důležitou roli zde hraje i kontrast nespoutané a čisté přírody s morálně zkaženým a špinavým

městem. Nelze opominout ani zamyšlení nad morálními kvalitami jedince, nad hranicemi mravnosti a nad sebeúctou člověka.

Kniha zaujme čtenáře nejen po tematické, ale i po jazykové stránce. Aby autorka obohatila používanou slovní zásobu, sáhla k výpůjčkám z mongolského jazyka. Jednalo se bezesporu o snahu ještě zvýšit jedinečnost knihy. Podíváme-li se ale na tento pokus z čistě teoretického jazykového hlediska, mohlo by jít i o reakci na záplavu anglicismů v češtině, které sice mladá generace vítá, ale zejména starší část naší populace v nich bezradně tápe.

2.3 Přes matný sklo

Dva roky po úspěšném vstupu do světa literatury, tedy v roce 2004, vyšla (opět v nakladatelství Torst) sice již ne tak rozsáhlá, ale neméně zdařilá kniha Petry Hůlové s titulem *Přes matný sklo*. Náhle se ocitáme zcela na jiné rovině. Titulní postava Ondřej, chátrající muž pravděpodobně středního věku, konfrontuje svůj pohled na život s pohledem své matky. Příběh sám o sobě v podstatě chybí, jedná se jen o jakousi kumulaci myšlenek a vzpomínek na uplynulá léta.

Kompoziční podobnosti s prvotinou jsou pouze náznakové. V první řadě střídání vypravěčů – báječný prostředek k tomu, jak ukázat rozdílné pohledy na jednu problematiku. Určitá kostra knihy, Ondřejovo vyprávění, je přetržena komentářem jeho matky. Jedná se vlastně i o lehké nastínění odlišného vnímání světa muži a ženami.

Pokud se na knihu *Přes matný sklo* podíváme i z pohledu jazykového, nemůžeme opominout fakt, že jazyk, který autorka zvolila, se flexibilně přizpůsobuje nejen jednotlivým vypravěčům, ale i daným situacím. Některé znaky hovorové, místy dokonce až obecné češtiny tu jsou zcela na místě. A právě mluvenost je tu zárukou čtivosti.

Jestliže čtenáře při četbě autorčiny prvotiny zaujala barvitá přirovnání, to, co si přečte tady, mu nedá spát. Její metaforika je naprosto neuvěřitelná a

tak originální, že bere dech. Z každé stránky na čtenáře dýchá melancholie, která se jako červená nit táhne od desek k deskám. I ona tu je ale naprosto oprávněně. Spoluvytváří iluzi matného skla, skeptického pohledu na svět.

2.4 Cirkus Les Mémoires

I ve třetím díle Petry Hůlové se objevuje motiv hledání. Kniha *Cirkus Les Mémoires* vyšla před koncem roku 2005, a to opět v jejím „domovském“ nakladatelství Torst. V určitých motivech zde Hůlová navazuje na svůj úspěšný debut. Prvky pro čtenáře neznámého exotického prostředí, kde vládne po staletí udržovaná tradice a kam civilizace proniká jen velmi pomalu, konfrontuje se zmateným „přemodernizovaným“ světem současných Spojených států amerických.

Dvě hlavní postavy Ramid a Tereza dokazují, že Amerika je zemí neomezených možností a že zdaleka není jen pro Američany. V románu se objevuje řada jednotlivých epizod s nejrůznějšími hrdiny, které Ramid s Terezou spojí v jednolitý příběh.

Vypravěč, který funguje jako neutrální pozorovatel, pomáhá propojit příběhy jednotlivých hrdinů v barevnou mozaiku lidských osudů. Nelehké úděly lidí, kteří se rozhodli začít nový život v Novém světě, se prolínají se zrovna tak složitými osudy starousedlíků.

Na postavě Terezy Hůlová názorně ukazuje, jak jednoduché je vysnit si svůj životní příběh v pohodlí domova a jak rychle se sny dokážou v realitě rozplynout.

Jazyk knihy se ve svých podstatných rysech neodchyluje od knih předchozích. I tady najdeme velmi zajímavou metaforiku. Nutno podotknout, že už ne v takové míře, jako v knihách předchozích, ale jejich originalita a intenzita je opět bezkonkurenční.

Prostředí Spojených států amerických s řadou národností opět rozšířilo možnosti obohacení slovní zásoby o slova z cizích jazyků. Stejně jako u knihy

Paměť mojí babičce se zde slova vypůjčená z jiných jazyků vyskytují s naprostou samozřejmostí porozumění a bez dalšího vysvětlování.

...komparace (srovnání) dvou jazyků (jazykového projevu) ... jako celku ...

...komparace ... gramaticky ...

...komparace ... každého autora ...

3.1 Horizontální členění

Horizontální členění literárního díla je podřízeno esteticky účinné ...

3. Kompozice

Pod pojmem **kompozice** rozumíme uspořádání jazykového projevu (ústního či psaného) jako celku, nevyjímaje jeho jednotlivé části. Obsah, který má být čtenáři sdělen, musí být uspořádán do určité linie. Tento lineární proud nemusí mít bezpodmínečně chronologickou posloupnost. Není ani jednoduší, ani nepřetržitý, právě naopak, jeho členění je základem každé kompozice.

Jednotlivé kompoziční prvky mají teoreticky volnou, gramaticky neomezenou přemístitelnost. Sled kompozičních prvků vytváří kontextovou situaci. Vlastním kompozičním principem je umístění kompozičních prvků v textu. Sémantická náplň kompozičních prvků je potom věcí stylizace.

Kompozice každého uměleckého textu je tvořena tak, aby splňovala autorský záměr. Je však ovlivňována tradicí žánrů. Téměř u každého autora můžeme vyzorovat nějaké prvky, které jsou pro něj typické, které (ať už záměrně či nevědomě) opakovaně používá. Vždyť u mnoha textů můžeme z neznámé ukázky poznat autora už podle jeho stylu. U Petry Hůlové najdeme kompozici promyšlenou do posledního detailu.

3.1 Horizontální členění

Horizontální členění literárního díla je podřízeno esteticky sdělné funkci daného díla. Začneme již tím prvním, s čím se u knihy setkáváme nejdříve, tedy jejím titulem. Názvy obou prvních knih byly (podle autorky samotné) nápadem spisovatele Jáchyma Topola. **Titul** první autorčiny knihy zní *Paměť mojí babičce*. Přestože si pod tímto názvem může každý představit prakticky cokoli, po přečtení zjistí, že název částečně nastiňuje charakter knihy. Babička byla totiž pro rodinu hlavní hrdinky Dzaji velmi důležitou osobností. **Titul** druhé knihy *Přes matný sklo* má charakter spíše obrazný,

nenaznačuje nám nic o obsahu knihy. Lze z něj vyčíst snad jen jakousi melancholii, kterou recipient odhaluje při čtení textu. Jen neurčitou mlhu, jemný opar, který lehce zamlžuje vnímání reality. V textu lze najít i několik narážek na zvolený titul – *Doma jsem přes matný sklo dveří matčina pokoje viděla, že si čte.* (PMS s. 75). S trochou nadsázky je možné říci, že titul třetí knihy *Cirkus Les Mémoires* vyjadřuje vzpomínky na lepší časy. Les Mémoires je název cirkusu, díky kterému začalo putování ze Síby až do Ameriky.

Členění do kapitol je společné všem knihám. Kniha *Paměť mojí babičce* se skládá ze **šesti kapitol**, ve kterých se postupně vystřídá pět vypravěčů, respektive vypravěček. Úvodní a závěrečnou kapitolu vypráví hlavní postava románu Dzaja, další kapitoly vypráví její dcera, matka, mladší a starší sestra.

Kniha *Přes matný sklo* je rozdělena na **tři kapitoly**. Základní odlišnost mezi jednotlivými kapitolami tvoří i tady střídání vypravěče. Zatímco v první a třetí kapitole je vypravěčem muž (Ondřej), ve druhé kapitole je vypravěčkou žena (Ondřejova matka).

Kniha *Cirkus Les Mémoires* je rozdělena na **dvě kapitoly**. Toto dělení je spíše formální, protože v románu je zachován tentokrát pouze jeden neutrální vypravěč, který se střídavě věnuje jednotlivým hrdinům.

Ve všech knihách se vyprávění z různých úhlů pohledu vzájemně doplňují a tím dokreslují linii příběhu. Střídáním vypravěčů se mění i pohled na danou problematiku, čímž se čtenáři otevírá širší interpretační pole.

Kapitoly všech tří knih jsou dále děleny na **odstavce**, které jsou věnovány dílčím tématům či jednotlivým myšlenkám.

Členění textu souvisí s tradicí žánru. Dříve bylo běžné přiřazovat k dílu prolog a epilog, což už se dnes u literárních děl neobjevuje. Co na začátku děl Petry Hůlové najdeme, jsou věnování. Celý text je psaný jedním typem písma, nedochází k žádnému grafickému zdůraznění, jako je např. tučné písmo, kurzíva nebo celá slova psaná velkými písmeny.

3.2 Vertikální členění

Vertikální členění je pro literární texty obzvláště typické. U epických textů dochází ke členění na pásmo vypravěče a pásmo postav. V některých textech jsou tato dvě pásma striktně oddělována. Používají se uvozovky a řeč jednotlivých postav se odděluje i graficky. **Přímá řeč** věrně reprodukuje původní výpověď, a to včetně časů a gramatických osob. Zpravidla je uvozena tzv. uvozovací větou, v níž je upřesněn mluvčí. V psaném textu se pro její odlišení využívá kombinace uvozovek a interpunkce.

Na druhé straně existují i díla, kde se hranice mezi těmito dvěma pásmy naprosto ztrácí. Místo přímé řeči nastupuje nevlastní řeč přímá, řeč polopřímá či smíšená. Přímá řeč se může kombinovat s řečí nepřímou. U **nepřímé řeči** se nepoužívají ani uvozovky, ani dvojtečky. Využití osob a času je stejné jako u řeči přímé. Zapojení výpovědi do situace odpovídá původní situaci bez ohledu na okamžik reprodukce, proto bývá tato řeč někdy označována jako **nevlastní řeč přímá**. Nevlastní řeč přímá je vyjádřením vnitřního monologu postav, graficky se nijak neliší, nepoužívají se ani uvozovky.

Polopřímá řeč je vyjádřením vnitřního monologu formálně spojeného s pásmem vypravěče. Vyjadřuje subjektivní postoje, citové vztahy atd. U tohoto druhu řeči se používá jen třetí osoba. Charakteristický je i častý výskyt vět zvolacích a absence kontaktních prostředků.

Smíšená řeč má většinu charakteristických rysů řeči vypravěče. Jednotlivé prvky čtenáře upozorní na to, že se jedná o skrytou řeč postavy.

V rozebíraných textech není tato problematika jednoznačná. Vyskytuje se tu sice řeč jednotlivých vypravěčů, ti jsou ovšem zároveň i aktéry děje. Po změně vypravěče vystupují v textu i nadále, a to jako „řadová“ literární postava.

V prvních dvou knihách, u kterých je dodržováno členění textu do kapitol, patří každému vypravěči vždy celá kapitola. Vyskytuje-li se v dané kapitole řeč náležící jinému vypravěči, jen výjimečně se vyskytuje klasická

přímá řeč s uvozovkami. Většinou řeč jedné postavy přechází plynule do řeči postavy jiné. Tomu napomáhá téměř ve všech případech jen krátká uvozovací věta typu „XY řekl, že...“. Přímá řeč klasického typu, tedy s uvozovací větou a uvozovkami, se v rozebíraných textech vyskytuje jen výjimečně. Nejčastějším typem řeči je řeč nepřímá a nevlastní řeč přímá. Jako ukázka je přiložena jedna z mála výjimek použité přímé řeči a hojně se vyskytující nevlastní řeči přímé.

Řekl: „Přestože o babičce nemluvíme, mezi prvníma slovy vašich dětí bude jméno Dolgorma ... protože ostatní padli v chamarskejch válkách a zbytek nesnes to věčný chalchský ponižování.“ (PMB s. 21 – 22)

Máchla jsem rukou a chytla její drobný prsty do svejch. Holčičko moje, povídám. (PMS s. 45)

A čím chceš být, ptali jsme se ho, když byl starší. (PMS s. 54)

4. Mluvenost

Na každé knize, která vzejde z autorova pera, si každý čtenář najde něco, čeho si cení nejvíce. Může to být jedna věc, ale nic nebrání faktu, aby těchto „favoritů“ bylo několik. A právě u děl Petry Hůlové je těchto klenotů více. Patří mezi ně bezesporu excelentní metaforika, která je oslavována především v samostatné kapitole věnované obrazným prostředkům (kapitola 6.). Vedle originální metaforiky je charakteristickým znakem obou knih **mluvenost**.

Právě mluvenost je charakteristická pro prostěsdělovací funkční styl. Je jeho konstituujícím faktorem. Prostěsdělovací styl je styl každodenní komunikace. Nepodléhá žádné normě. Realizuje se mluvenou formou. Se stylem umělecké literatury souvisí styl prostěsdělovací velmi úzce, a to zejména v takových dílech, jakými jsou ta od Petry Hůlové. Hůlová se totiž snaží o zachycení komunikace mezi lidmi, ať už se jedná o dialog mezi dvěma osobami nebo o monolog.

Jelikož jsou mluvené projevy většinou nepřipravené, neveřejné a spontánní, bývají i nespisovné a expresivní. Právě ze spojitosti stylu prostěsdělovacího a stylu umělecké literatury vyplývá řada protikladů, které zároveň charakterizují literární dílo jako komunikát. I přesto, že jsou tyto protiklady v práci už jednou jmenované, je na místě je tu připomenout.

1. Jde o text veřejný, ale je určen pro individuální vnímání
2. Přestože jde o monolog autora, bývá někdy stylizován jako dialog postav nebo i jako dialog autora se čtenářem
3. Jedná se o text psaný, ale v případě dramatických textů je určen pro zvukovou realizaci
4. Kontakt s adresátem je sice nepřímý, ale u realizace dramatu se tento kontakt zkonkrétňuje

5. Texty umělecké literatury vznikají jako situačně nezakotvené, přesto jsou vnímány a interpretovány v konkrétních situacích, které interpretaci ovlivňují
6. I když je text subjektivně vytvářený komunikát, směřuje k obecné platnosti, tedy k umělecké objektivitě
7. Umělecké dílo může využívat celé šíře národního jazyka

Pátý bod se věnuje zakotvenosti či nezakotvenosti literárního textu. Situačnost bývá důvodem pro verbální neúplnost, tedy pro různé elipsy některých větných členů nebo pro četné deiktické prostředky.

Mezi znaky mluvenosti patří i jevy, které vznikají jako důsledky nedbalé výslovnosti. Je to především nedbalé vyslovování koncovek, jejich tzv. polykání. Dalšími jevy jsou např. výskyt protetického v nebo opomínání počátečního j.

K znakům mluvenosti patří i volnost a stručnost výrazu. Jakási lehkost a nenucenost běžné každodenní komunikace. I proto je fond volené slovní zásoby tak bohatý, obsahuje slova patřící do nejrůznějších lexikálních vrstev. Kromě neutrální slovní zásoby, která je téměř vždy zastoupena nejhojněji, sem patří i slova expresivně zbarvená - deminutiva, augmentativa, hypokoristika, hodnotící výrazy, slova převzatá z jiných jazyků apod.

5. Jazykové roviny

5.1 Rovina hláskoslovná

Základem uměleckých textů je neutrální spisovný jazyk. Autoři užívají většinou forem spisovných, protože užití nespisovných hláskových tvarů je limitováno grafickým obrazem ustáleným v psaných textech. Překročí-li jejich snaha po originalitě určitou hranici, stává se text pro čtenáře těžko srozumitelným a je čtenáři vnímán méně pozitivně. I interpunkce podléhá pravopisným normám (není-li v některých „experimentnějších“ dílech vynechána úplně). Samozřejmě se mnozí, zvláště současní autoři snaží o co možná nejoriginálnější aktualizaci, ale ta nemusí být vždy čtenáři ohodnocena kladně.

Všechny knihy se svým jazykem silně přibližují současným mluvenostním tendencím. Řada odchytek od spisovné pravopisné normy odpovídá právě těm, které je možno nalézt v každodenní mluvě většiny uživatelů českého jazyka. Tím jsou myšleny především obecněčeské hláskové změny jako změna $y \rightarrow ej$ v kmeni slova i v koncovce, změna $e \rightarrow y$ v absolutním konci slova nebo výskyt protetického v .

Funkcí těchto jevů je především aktualizace. Přiblížení se jazyku, který každodenně využívá většina čtenářů. Mohli bychom sem zařadit i snahu po určité charakteristice postav, které se prezentují jazykem, který používají. Jazyk se flexibilně přizpůsobuje osobám i situacím a tím vytváří dokonalou iluzi reálného světa.

Z obecněčeských hláskoslovných změn v textech najdeme následující jevy:

Změna $y \rightarrow ej$

Změna $y \rightarrow ej$ se v textech vyskytuje jak v koncovce, tak i v kmeni slova, a to poměrně často. Tato změna, zejména je-li ve slovním základu, mívá

v některých případech za následek až zhoršené porozumění danému slovu, jelikož tato slova s -ý- ve kmeni bývají obvykle vyslovována spisovně. Jedná se o slova typu výhled, výtah, výloha atd. Pro srovnání vezměme třeba slovo „vývařovna“ (i přes to, že se toto slovo dnes již moc nevyskytuje) – jeho podoba „vejvařovna“ je nepoužívaná a téměř nesrozumitelná. Jedná-li se o druhý případ, tedy vyskytuje-li se daná změna v koncovce, je čtenáři přijímaná bez sebemenších problémů s porozuměním.

Určitě to mámě vylíčila jako sesterskou vejpomoc... (PMB s. 105)

...ve Městě byla taková zapařená vejvařovna... (PMB s. 44)

Teď mi vypráví o svejch terapeutickéjch víkendech. (PMS s. 14)

Z těch vejletů mi...posílá pohled. (PMS s. 88)

... a v každým domě jsou vejtahy... (CLM s. 76)

Měli odznaky a červený bundy, musel v nich bejt hic. (CLM s. 78)

Změna í > ej v kořeni slova

Drtivá většina příkladů se změnou í > ej v kořeni slova se týkají nejrůznějších obměn slovesa „cítit“, proto je uveden jen jeden příklad za všechny. Všechny další případy této změny jsou už jen ojedinělé.

Nějak jsem vycejtila, že hledá mě a ne Žlutej květ. (PMB s. 43)

Já přestal na ten mlejn lejt vodu, a když se zastavil, bylo po všem. (PMS s. 22)

...a taky se trochu styděj. (CLM s. 82) { ?

Naproti tomu je ale třeba zmínit, že i když se sloveso „cítit“ vyskytuje téměř vždy ve své nespisovné podobě, lze najít i několik případů, kdy se objevuje ve své spisovné neutrální podobě.

V těch chvílích jsem cítila, že je to mocná čarodějnice. (PMB s. 28)

Změna é › ý na konci slova

Tato změna se objevuje v koncovkách přídavných jmen a zájmen středního rodu singuláru a ženského rodu plurálu. Až na několik ojedinělých výjimek se tato změna v obou textech objevuje ve všech případech.

...mý srdce zdupaný jak step... (PMB s. 120)

Pro něj to bylo zřejmý. (CLM s. 76)

Celý dny, a nikdo je nezastaví. (CLM s. 82)

...časopis s článkama o francouzský kultuře a co se děje v zemi novýho... (CLM s. 84)

...než se objevjej suchý slzy... (PMS s. 14)

Oproti tomu:

Druhým světlé skvrny připomínaly tučný stáda strakatejch krav... (PMB s. 127)

Změna é › í

Tato změna není v textech častá, týká se víceméně jen slov odvozených od podstatného jména „mléko“. Z tohoto důvodu uvádíme jen jeden příklad za všechny. Změna é › í bývá nazývána **úžení**.

...rozstříklý do všech stran jak mlíčný kapky. (PMB s. 157)

Změna a › y

Změnou a › y je myšleno nerespektování koncovek u přísudků a přívlastků ve větách, v nichž jsou podměty podstatná jména středního rodu množného čísla. Tento prostředek se v textech objevuje poměrně často. V podstatě spisovnou koncovku, tedy –a, nelze v rozebíraných textech najít ani v jednom případě.

...*kteřou mezi nás jak sekerou vyřaly Nařiny slova.* (PMB s. 89)

... naše stáda se zas o malej kousek rozrostly... (PMB s. 76)

... vždycky zavře oči a stiskne víčka, aby se mu nechvěly. (PMS s. 42)

V proudu slov, který prošuměly. (PMS s. 84)

Aby se zvířata nestrkaly... (CLM s. 103)

Krácení samohlásek

Krácení samohlásek souvisí s nedbalou výslovností některých slov v proudu mluvené řeči. Mezi slovy, u kterých se tato změna vyskytuje, patří velká skupina, kterou tvoří slovesa v 1. osobě singuláru jako např. sedim, ležim, vidim, nevím, skončim atd.

Je nás ve Vnitřním Mongolsku čím dál míň a těžko s tím někdo něco nadělá. (PMB s. 98)

Babička by se v domácím zašlým starým dělu na takovou pouť nikdy nevydala, za to ručím. (PMB s. 28)

Mluvim dovnitř. (PMS s. 28)

Mluvim vo světě... (CLM s. 246)

Myslím, že svět není moc dobrý místo... (CLM s. 247)

S nějakým jiným menšinovým umělcem odjinud. (CLM s. 252)

Dloužení samohlásek

I dloužení některých samohlásek je změna, která primárně vzniká v proudu mluvené řeči. Důvodem pro její užívání v psaném textu může být i snaha po zdůraznění daného slova. Na její vznik mohou mít i některá nářečí, pro která je tento jev typický. Mezi ta patří např. jihozápadočeské nářeční podskupiny.

Když táta vylovil z lavóru poslední dvě skopový žebra... (PMB s. 25)

Na koberci několik hrnků s lógrem... (PMS s. 46)

Protetické v

Protetické v se nevyskytuje důsledně ve všech případech, kde by teoreticky být mohlo. Dokonce ani u stejných slov ne. Protetické v je ve všech knihách poměrně frekventované. I tady je nutno poznamenat, že se daná změna nevyskytuje se stoprocentní důsledností. Ale i v tomto případě můžeme v textech najít vedle sebe dvakrát stejné slovo, z čehož se jednou vyskytuje s protetickým v a podruhé bez něj.

Ať si mě prej sami púlnoční skřeti vodnesou... (PMB s. 104)

...jak táta bez řeči na pár dnů vodjel, (...) ale pak zas koně vodsedlala... (PMB s. 105)

Já se před nima nijak nevostejchala. (PMB s. 96)

Čili vo co ti jde a kdo za tebou stojí. První otázky a hned takhle vostrý... (CLM s. 246)

Mluvim vo světě... (CLM s. 246)

Já tetu Chiroko ctím, ale Naře už provždycky zůstalo něco ve vočích. (PMB s. 93)

Oproti tomu:

Vyhejbala se mejm očím. (PMB s. 222)

Vynechávání j na začátku slova

Zajímavé je, že hláska j je na začátcích slova vynechávána zcela nepravidelně, jak ukazuje i zvolený příklad. U prvního slova j chybí, kdežto u druhého už ne. Nutno ale poznamenat, že u různých podob slovesa „být“ j většinou nechybí.

...a eště jsem k tomu potřebovala... (PMB s. 119)

Seš moc úzkostná. (PMS s. 35)

5.2 Rovina morfologická

Stejně jako u hláskosloví je i tvarosloví podřízeno snaze o vytvoření textu, který bude čtenáři srozumitelný. Přesto se v dnešních literárních textech obecně neobjevují pouze tvary striktně spisovné, ale i řada tvarů z obecné češtiny. Například se velmi často vyskytuje v instrumentálu plurálu univerzální koncovka –ma. Co se slovesných i jmenných kategorií týče, je paleta forem používaných ve stylu umělecké literatury velice široká. Používají se všechny osoby, čísla, způsoby a časy, slovesné rody i vidy.

I tady je hlavní funkcí snaha o aktualizaci textu. Autorka zachycuje řeč jednotlivých postav většinou v takové podobě, v jaké ji používají. Proto to nedůsledné používání koncovek u sloves i u jmen, používání univerzální koncovky –ma v instrumentálu atd.

Sloveso „být“

Sloveso „být“ patří v češtině mezi nejpoužívanější slovesa, není-li dokonce tím absolutně nejpoužívanějším. Je to dáno tím, že je používáno nejen jako sloveso plnovýznamové, ale především jako sloveso pomocné. V praxi se toto sloveso vyskytuje ve většině kategorií ve své spisovné podobě, odchylky se vyskytují pouze v 1. osobě singuláru kondicionálu prézenta (a jeho méně používaného minulého času) a ve 2. osobě singuláru indikativu prézenta. Konkrétně se jedná o tvary „já bysem“ místo „já bych“ a „ty seš“ místo „ty jsi“.

Problematické někdy bývají i tvary 1. a 2. osoby plurálu kondicionálu, kdy se někdy místo spisovných tvarů „my bychom“ a „vy byste“ objevují nesprávné tvary „my bysme“ a „vy by jste“. Poslední uvedený tvar vzniká z nadměrné snahy po spisovnosti, je tzv. hyperkorektní.

Nutno poznamenat, že navzdory všem mluvenostním rysům rozebíraných knih je většinou (jen s několika drobnými výjimkami) sloveso

„být“ ve svých spisovných tvarech. Zmíněné výjimky se týkají např. vynechání počátečního j (blíže viz rovina hláskoslovná, kapitola 5.1).

Dalším nedostatkem, který se objevuje v souvislosti se slovesem „být“, je vynechávání příslušných tvarů pomocného slovesa v minulém čase.

Já žehlila a představovala si ty dvě hlavy, co koukaj zpod deky. (PMS s. 34)

Univerzální koncovka –ma

Podstatná a přídavná jména, zájmena a číslovky mají ve spisovné češtině v instrumentálu plurálu několik možných spisovných variant koncovek. V hovorovém jazyce bývají ale tyto koncovky nahrazovány koncovkou univerzální, a tou je koncovka –ma. Ve všech rozebíraných textech převládá používání této univerzální koncovky.

Prstama mi jemně zakrývala pusu... (PMB s. 125)

...spolu s těl~~ama~~ s~~ve~~ch starejch rodičů... (PMB s. 181)

To bylo před létama. (PMB s. 211)

...záležitosti obehnaný ostnatejma drátama... (PMS s. 10)

To co si pro mě představovala, byl dvorek mezi mrakodrapama. (PMS s. 117)

Na chodbičce mezi vagonama... (PMS s. 117)

Obchodníci s kobercema, s oříškama, ovocem... (CLM s. 75)

Existuje však i několik ojedinělých výjimek s koncovkami spisovnými.

...otáčela stránkami... (PMS s. 12)

Nedůslednost v psaní koncovek

Sem patří nedůsledné dodržování koncovek hlavně u přičestí minulého, které se vyskytuje v 1. a 3. osobě singuláru (bez příslušné koncovky –l) a u 1. osoby plurálu. Tyto jevy souvisí s nedůslednou výslovností daných koncovek. Mluvíme-li bez předchozí přípravy nebo chceme-li sdělit co největší množství

informací, mluvíme rychle a tudíž nedůsledně artikulujeme. Koncovky pak takzvaně „polykáme“.

...a táta řek... (PMB s. 21)

...ale můj prapraděd ji noc před svatbou unes... (PMB s. 21)

Ptát se tak, aby něco z druhého opravdu vytáh. (CLM s. 86)

Tak jako někomu, kdo se koukal, ale pak se lek. (CLM s. 106)

Jako housky, co se mačkaj na konci pásu, když se dělnice na směně zapovídá. (PMS s. 63)

Odbydou a nechaj nedodělaný, protože maj moc školy. (CLM s. 88)

3. st.
pl.

Přechodníky

Přestože jsou dnes přechodníky už zastaralou a nepoužívanou součástí jazyka, může čtenář tyto tvary objevit i v těchto textech, kde není nouze ani o moderní výrazy. Jde jen o další důkaz nekonečných kontrastů, když se v jedné knize společně nachází přechodník a „sprajtová plechovka“.

Máma mě přivinula k sobě, vzala mě do náručí a já dejchajíc mámě do vlasů, poslouchala Dzajino rozhořčený vysvětlování a oči jsem topila v máminým dělu, abych se vyhla sestřinejm blejskavejm pohledům. (PMB s. 179)

My ve městě třeba igelitový tašky se sprajtovejma plechovkama, vodkovejma flaškama a zbytkovým jídlem házíme z okna, ale u babky se všechno válelo kolem geru jako hradba, kterou jsem musela pokaždý překračovat s velkým sebezapřením. (PMB s. 137)

5.3 Rovina syntaktická

V textech umělecké literatury můžeme najít všechny typy vět i souvětí. Z toho vyplývá, že syntaktická stavba těchto textů je velmi různorodá.

V próze bývá v řeči postav syntaktická stavba textu stylizací spontánního projevu. Nejedná se tedy o syntax spisovnou, ale o **syntax mluvenostní**. Jde tedy o stylizaci syntaktických jevů typických pro spontánní projevy. V současné literatuře dochází stále častěji ke stírání hranice mezi vypravěčem a postavami, čehož dokladem jsou i rozebírané texty.

Mezi nejtypičtější rysy mluvenostní syntaxe patří polysémantické spojovací prostředky (např. že, když, a), vytčené nebo dodatečně připojené větné členy, eliptické věty, kontaminace vazeb, jednočlenné věty jmenné, zájmenné podmínky, nadbytečné používání ukazovacích zájmen, opakování některých výrazů, inverzní pořádek slov či neurčitost vyjadřování.

Všechny tyto rysy se vyskytují většinou v mluvenostní syntaxi a nijak nebrání porozumění. V psané syntaxi se běžně neobjevují, jejich výskyt je velmi řídký, ale v textech umělecké literatury doplňuje psaný text mluvený projev, jedná se tedy o jakousi výjimku.

Funkcí zmíněných syntaktických prostředků je opět aktualizace. Dané jevy představují např. myšlenkové pochody a vzpomínky, proto zde nalezneme elipsu, inverzní pořádek slov atd. Autorka se použitím těchto výše zmiňovaných jevů značně a velmi úspěšně přibližuje jazyku, který je pro čtenáře velmi poutavým a čtivým už proto, že jej téměř každý uživatel jazyka zná ze své každodenní komunikace.

Knihy Petry Hůlové jsou plné kontrastů, a to nejen po stránce tematické a jazykové, ale i po stránce syntaktické. Střídají se pasáže s velmi dlouhými **souvěťmi**, naproti tomu je možné najít celou řadu krátkých vět, které ani po jazykové stránce regulárními větami nejsou. Jedná se o **eliptické věty**, které jsou často omezeny jen na holé minimum. Jsou jen takovými dovětky, které jako by v zápalu vyprávění z věty vypadly, ale jsou (nebo někdy ani nejsou) důležité pro dokreslení sdělované myšlenky. Mají-li být obě díla Hůlové mezi sebou porovnána, lze zobecněně říci, že v knihách *Paměť moje babičce* a

Cirkus Les Mémoires převládají dlouhá souvětí, kdežto pro knihu *Přes matný sklo* je charakteristická jakási úsečnost až strohost.

Jako doklad dlouhých souvětí dvě ukázky z knihy *Paměť' mojí babičce*.
Když je u nás doma šoró a nedá se nic dělat, protože není vidět na krok a já bych se venku zalkla nebo bych nenašla cestu zpátky, sedím napravo před vchodem a říkám si, jak to asi u nás vypadalo dřív, když igelitové pytle nebyly a rodiny jako my měly ani jeden pořádný nůž a nemohly si přilepšovat prodejem sušenek a cigaret, jak to dělal náš táta, když k nám náhodou někdo zabloudil. (PMB s. 9)

Lidi se rodili, vyrůstali, muži chodili se stádem a ženy měly povinnosti v geru, a zimy šly, lidi se klonili níž, pak usnuli navěky a rod kvetl dál potomkama, který se nejdřív všechny popelej kolem dospělejch, aby se pak rozdělili na ty, který jdou za stádem a ty, který v náručí chovaj jejich děti. (PMB s. 88)

A doklad krátkých eliptických vět, dodatků a úsečnosti, většinou z knihy *Přes matný sklo*. Velmi často tu dochází právě k osamostatňování výpovědí. Tyto osamostatněné větné členy se vyskytují za větou, v mluvené řeči se oddělují pauzou. Jsou odděleny ale i graficky – nejčastěji tečkou, popř. se může objevit i jiné interpunkční znaménko. Syntakticky i sémanticky souvisí s předchozí větou, kterou rozvíjí nebo doplňují. Mají formu dodatečného připojení.

K této **parcelaci textu** dochází především z důvodů aktualizačních. Jelikož dovětek často slouží k dokreslení informace, má toto členění textu i funkci obsahově doplňovací. V některých případech může být důvodem opomenutí některé z informací i emocionální pohnutka či rozčarování. Vypravěč prostě „v zápalu boje“ něco neúmyslně vynechá a tuto zapomenutou informaci dodá jednoduše po ukončení myšlenky.

Na druhý straně pohledu dva paneláky, kulturní dům a prázdný koupaliště pod sněhem. *Moravský Hrádek*. (PMS s. 29)

Co příběhne a pak jde zpátky a tam čeká. *Ve tmě*. (PMS s. 30)

Jako by za sebou bouchnul dveřma. Najednou. (PMS s. 31)

Anebo mi třeba sáhne na ruku, když mi chce něco ukázat. Něžně. (PMS s. 88)

Máma mi vykládala o svém bratrovi, kterýho její rodina vydělila. Zapřel tátu.

Před vojákama. Přežil. (PMB s. 164)

Mluvila jsem o štěstí, a Dolgorma nic z toho nechtěla slyšet. Jako by měla v uších borový špalky. Nepoučitelná. Holka, která nemá vychování. (PMB s. 166)

Chvíli to trvalo. Tejdny. (CLM s. 78)

Jednou když byl Ramid malej, tak zašli přímo do jejich baráku. Za Sulou. (CLM s. 78)

S místy se vyskytující stručností, která střídá dlouhá souvětí, souvisí i určitá strohost. Tu ještě zvýrazňují eliptické věty, ve kterých chybí celá řada větných členů najednou. Takové věty jsou omezeny třeba jen na podmět a přívlastek. Např. v uvedené ukázce naznačuje omezené vyjadřování neznalost jazyka.

S Mergenem mluvili čínsky. Liuli říkala, že je to takovej příběh. Jedna žena. Mergen. Zlá žena. Hodnej Mergen. Pak zlej. Ženu ztrestá. Zazubila se a ukázala mi jelita. Liulina mongolština stačila tak akorát pro děvku. (PMB s. 202).

Právě u vyprávění se často shledáváme s případy, kdy se věta jako celek nerovná s jedním celkem významovým. Dochází k nepoměru mezi členěním informace a větným členěním. Jedná se o obě dvě možnosti, které se v textech vyskytují. První forma, která je velmi častá, je ta, kdy se na delším úseku vyskytuje několik na sebe navazujících vět, které společně vytváří jednu ucelenou myšlenku. Druhá možnost, už méně častá, nastává tehdy, když se v jedné větě, respektive v jednom delším souvětí, nachází několik souvisejících či nesouvisejících myšlenek. Takovým prostředkem poetizace je i **osamostatňování výpovědí.**

Nebyl čas. Nemocnejch bylo a bude. Jako zrněk rejže v obědový misce, jako blech v chatrným vlčím kožichu, říkála matka o věcech, kterejch bylo moc. Jako modřin na tělech ulánbátarskejch povalečů, jako plivanců na jediným nároží tohohle zavšiveného města, říkám já. (PMB s. 126)

Chvíli jsme blízko, myslím, že se mi dívá do očí, nedýchám, abych břichem neshodila sklenici. Cvak, to byl Jiří, tu fotografii jsme pak dali matce. (PMS s. 36)

Protikladem ke stručným eliptickým větám a různým dodatkům jsou neobvykle dlouhá souvětí. Podíváme-li se na autorčina díla jako na jeden velký celek, dá se říci, že poměr **souvětí souřadných i podřadných** přibližně stejný. Jelikož se jedná v obou případech o vyprávění plné asociací, kde vypravěči nejednou přeskočí z jedné myšlenky na druhou, střídají se souřadná souvětí s podřadnými a naopak prakticky neustále. Nejčastěji používanou souřadící spojkou je bezesporu **a**, často používanými spojkami podřadicími jsou **že**, **když**, **protože** a **aby**.

Asyndeta

V textu najdeme mnoho bezespoječných spojení, tzv. **asyndeta**. Ta se vyskytují převážně tam, kde se proudy vyprávění kupí vedle sebe myšlenky, které spolu mohou, ale nemusí souviset, nebo tam, kde je v rámci jedné myšlenky velké množství informací. Tato bezespoječná spojení se týkají jak jednotlivých větných členů, tak i celých vět v jednom souvětí. Tady by bylo možné používat v obou zmíněných případech spojku **a**, popř. **i**. Taková bezespoječná souvětí vedou často k dojmu určité strohosti a úměrnosti a u dlouhých souvětí až k jisté nepřehlednosti.

Spali, jedli, umřeli. (PMS s. 50)

Hnědej, běžovém, růžovej z chudý země, nebo z bohatý, to všechno že ve hře hejbe s pravidlama. (CLM s. 110)

U následujícího souvětí je sice použita spojka „když“, ale hned několikrát za sebou, proto by bylo vhodné použít někde i některou z vhodných souřadících spojek slučovacích.

Měla jsem pak Nary plnou hlavu ještě dlouho. Když jsem dělala ve stánku se sladkostma, když jsem vařila ve školní jídelně, když jsem na poště razítkovala psaní, když jsem hlídala ruský ženský plavýho Nikolajku, když jsem v silonovém plášti a v ustřiženejch rukavicích trhala lístky v městském autobusu linky Bombogor – Bochijn orbo a zpět. (PMB s. 91)

Elipsy

Elipsa je jedna z možností úspory ve stavbě textu. Nejčastější je v češtině elipsa podmětu, který může být nevyjádřený, jelikož díky kontextu a tvarům slovesa si čtenář snadno doplní chybějící výraz. V rozebíraných textech je častá i elipsa slovesa, tedy jeho vynechání. Může se jednat buď o sloveso plnovýznamové, nebo jen o sloveso pomocné. I tento gramatický jev je znakem mluvenosti, která je pro autorčina díla tak typická. Nežřídka v textech najdeme i elipsu jiných větných členů než podmětu a přísudku. Některé věty jsou omezeny na holé minimum, k jejich pochopení pak zdatelně přispívá i kontext.

Jenže pak znova její nároky. Jak seznam na nákup. (PMS s. 117) { *Posunuli ho blíž ke svému a nechali ho mně. Jako že hostovskej. (PMB s. 227)*

Já žehlila a představovala si ty dvě hlavy, co koukaj zpod deky. (PMS s. 34)

Měli Magi, pak byla já, potom...(PMB s. 57)

Inverzní pořádek slov

V některých větách se objevuje i **inverzní pořádek slov**. Tento jev opět souvisí s proudem vyprávění, se snahou vyjádřit myšlenku co nejdříve, neztratit nit příběhu. Proto je v některých, většinou krátkých větách, které jsou

jakýmsi doplněním obsahu věty předchozí, poněkud neobvyklý pořádek větných členů.

Zavřela jsem oči zas. (PMB s. 87)

...ale to už Dolgorma byla tu. (PMB s. 113)

Tohle jsou přece všechno stopy, ve sněhu otisky ztraceného mláděte. (PMS s. 53)

A já jak šlahouny ji cejtil, že mě obeplítá. (PMS s. 117)

Jak vykázaněj z chrámu jsem si přišel. (PMS s. 118)

Zrádce skoro. (CLM s. 80)

Jak na cizí planetě si Ramid taky trochu připadal. (CLM s. 225)

Anakolut

Mezi časté chyby, které se objevují v proudu řeči, patří i **anakolut** (neboli vyšínutí z větné vazby). Chyby tohoto typu vznikají splynutím několika myšlenek, rychlým tempem myšlení nebo řeči, nedostatečnou koncentrací na vyprávěný obsah atd. Většinou se anakolut vyskytuje ve velmi dlouhých souvětích, kdy vypravěč na začátku zmíní výchozí myšlenku, kterou dále rozvíjí, popřípadě i odbočuje od hlavní myšlenkové linie, a jednoduše zapomene přesnou formulaci začátku a konec věty formuluje pomocí jiné předložky. Většinou je čtenář schopen identifikovat obě dvě vazby, které vypravěči splynuly v jednu.

Ke mně pojd', říkám si na mužskýho, co ji hladí. (PMS s. 28)

Tady došlo pravděpodobně k záměně mezi vazbou „myslet si na někoho“ a „říkat něco někomu“.

Drhla jsem si zkřehlý ruce o deku a přemejšlela jsem o vůních a barvách, který mně utkvěly v paměti. Nejdřív na pach vlasů všech mejch třech sester. I na ten Magi. Pak na pach táty, když sestra umřela a on nedělal nic, než pil, na pach mý krve, když se mi poprvý rozlila mezi stehnama, a na vůni benzínu a

cedrovejch semen, která zavanula do mého diváždžinskýho kamrlíku, vždycky když mužskej skončil a já oknem dovnitř pustila čerstvém vzduch. (PMB s. 228)

V tomto případě splynuly vazby „přemýšlet o něčem“ a „myslet na něco“. Na slovese je závislých hned několik předmětů. K záměně vazby došlo hned u prvního z nich a u ostatních chybná vazba zůstává.

Druhy vět

V próze jako takové jsou běžně využívány všechny **druhy vět**. Nejvíce je v obou knihách, jak ostatně v drtivé většině textů vůbec, vět **oznamovacích**. Ale samozřejmě čtenář narazí na věty rozkazovací i tázací. Otázky v textech jsou nejen zjišťovací a doplňovací, ale dokonce i řečnické. Ty napomáhají spádu a dramatičnosti textu a dotvářejí výpověď, protože jejich forma je sice tázací, ale jejich funkce je neotázková. Nejde zapomenout ani na věty zvolací, které si najdou své místo např. v přímé řeči.

Interpunkce

Pokud jde o interpunkci, dodržuje autorka v rozebíraných textech pravopisné normy. I přesto ale může čtenář v jejích knihách narazit na některá sporná místa, kde, jak se zdá, zůstala čárka opominuta. Tyto případy se většinou týkají dlouhých souvětí, která místy ztrácí na přehlednosti.

Když jsme chodili to léto předtím po návštěvách, všude se naparoval a Ojunbatovi, kterej bydlí nedaleko od Batua a Davdžy, se smál, protože jemu se právě to jaro narodila šestá dcera a mámě mezitím rostlo břicho v němž, jak si táta představoval, dřímal budoucí Čingischán našeho rodu. (PMB s. 13)

Smát se někdy sama sobě to jen tak každá nesvede. (PMB s. 161)

To že nepracuju, se mi v těch chvílích zdá jednoznačně hodný obdivu. (PMS s. 98)

5.4 Rovina lexikální

Právě v oblasti lexikální dostává každý autor absolutní volnost projevit svůj jazykový talent a bohatou fantazii. K dispozici je mu národní jazyk v celé své šíři. Ze všech funkčních stylů má právě styl umělecké literatury nejpestřejší lexikum. Základem je tedy spisovná čeština, neutrální jazyk, jehož hranice stejně autoři většinou překračují, a to s konkrétním záměrem.

Ve slovní zásobě, kterou jednotliví autoři používají, najdeme slova z nejrůznějších rovin. Jak již bylo řečeno výše, základem a tedy i nejzastoupenější skupinou je spisovný český jazyk. Jedním z důvodů je i to, že mnoho slov nemá svůj nespisovný ekvivalent. Další skupinou slov jsou tzv. **kolokvialismy**, tedy slova hovorová, která reprezentují mluvenou podobu spisovné češtiny. Dalšími druhy jsou slova obecně česká, mezi které patří i některé germanismy či anglicismy, slova slangová, argotismy, dialektismy a někdy i slova autorská.

Funkce všech těchto prostředků souvisí opět s aktualizací textu. Jednotlivé jevy ukazují na mluvu určité sociální skupiny nebo generace, ale třeba i pohlaví, protože muži využívají v některých oblastech odlišná slova než ženy. Rozsah jejich slovní zásoby se v určitých oblastech rozchází.

Slova autorská

V lexikální rovině může autor využívat všech potenciálních možností jazykového kódu, může si tvořit i vlastní, tzv. **autorská slova**. Otázkou ovšem je, budou-li těmto slovům rozumět všichni potenciální čtenáři. Je velmi těžké stanovit hranici, za kterou už text přestává být pro čtenáře srozumitelný. Tato hranice ovšem není pevná, je vždy závislá na každém čtenáři, na jeho životních zkušenostech, vzdělání, profesním zaměření, sečtělosti, věku, pohlaví atd. Těchto faktorů je opravdu mnoho. Používání autorských slov je v textu vítanou inovací a zároveň účinnou výrazovou expresivitou.

Ani knihy Petry Hůlové nejsou výjimkou, i tady se vyskytují buď slova autorská, tedy zcela nová a originální, nebo slova ozvláštňená nejrůznějšími gramatickými prostředky, třeba příponami. Takovým slovům čtenář bez problémů porozumí, přesto jsou ale nápaditým ozvláštňením tam, kde se to mnohdy ani neočekává.

Nic neví, poslouchá si tu svou hudbu a po bytě mu jak raci hřadujou otevřené knihy. (PMS s. 50)

A když se nějaký chytí drápem v hlavě, uvádět pak věci na pravou míru je někdy jak cukřit přesolený jídlo. (PMS s. 83)

Potácet se mezi šedivinou a zmáčknutém v ulicích kejchat výdechy cizích lidí. (PMS s. 118)

...Magi je pěknější než my... (PMB s. 11)

Měly jsme krásný dětský barevně malovaný sedla od strýce, abychom se na hřbetě tak neklinkaly, ... (PMB s. 16)

Ojunbatova žena Soldó si oblíbila mámu a dávala ji spoustu těhotnickejch rad. Rodit šestkrát je přece jen úctyhodný, a tak máma ani nepípla, ačkoli podle máho byla polovina těch napínavejch porodovejch historek nesmysl. (PMB s. 72)

bezdomovný venkovani (PMB s. 83)

...sledovala jsem, jak paprsky postupujou po žbrlení z jedné strany na druhou. (PMB s. 221)

...jako když se ve tmě máchá klackem s řeřavou špicí. (CLM s. 81)

...a že připomínkování je dovolený jen v jazyce, jakým mluvěj všichni společně. (CLM s. 114)

Synonyma

Typické pro uměleckou literaturu je hledání a využívání celé řady **synonym**. Spisovatelé se snaží vyhnout opakování stejných výrazů, a proto používají i nejrůznější opisy. V nejednom literárním textu narazíme na slova,

jejichž význam pochopíme z kontextu, přesto dané slovo jako takové neexistuje. Autor si je jednoduše vymyslel, aby svůj text ozvláštnil a vyhnul se použití slova známého, které se mu do textu nehodilo. V literárních textech se kromě primárních významů slov uplatňují i jejich **konotace**. Jedná se o velmi důležité lexikální prostředky, které vytváří implicitnost uměleckého vyjádření.

Takzvaná pestrost textu je vždy jeho vítanou součástí. V uměleckém textu by se nemělo vyskytovat časté opakování určitého výrazového prostředku nebo obsahového prvku, které by působilo rušivě a bránilo čtenáři v jeho soustředění na čtený text. Oproti tomu motivované opakování se za rušivé nepovažuje.

Již zmíněný požadavek pestrosti má především psychologické důvody. Jistá zakořeněná nechuť k jednotvárnosti literárního textu klade na autora (a posléze i čtenáře) požadavek neopakovat, není-li to nezbytně nutné. Určitá jednotvárnost může u recipienta vzbuzovat nedůvěru k autorovi samotnému, ale především k jeho literárním schopnostem. Naopak rozmanitost ve volbě výrazových prostředků vede nejen k důvěře v autorovy znalosti a schopnosti, ale hlavně k rozvoji čtenářovy obrazotvornosti. A v neposlední řadě neopomeňme zmínit ještě důvody estetické.

Podíváme-li se na problematiku opakování výrazů v textech s trochou nadsázky, můžeme říci, že opakování je dovoleno jen odborným výrazům. Ale frekvence výskytu odborných termínů v beletrii opravdu není vysoká. Takže to znamená, že dobrý autor neopakuje nic? Tak tomu samozřejmě není. Neměl by opakovat jen silně aktualizované metafory a přirovnání a velmi osobité formulace myšlenek. Proč? Protože je čtenář vnímá jako rušivý moment. Tak originální výraz si čtenář nemůže nezapamatovat a narazí-li na něj v textu opětovně, může dojít až k narušení osobitosti díla. A daný výraz samozřejmě naprosto ztrácí opakováním na originalitě.

Zásada pestrosti se týká především stránky lexikální. Opakování se nevyhnou slova expresivně neutrální a zejména pak jména jednotlivých literárních postav. Z kompozičních důvodů může v některých textech docházet

k opakování celých scén nebo obrazů. Toto ale souvisí se zvoleným námětem nebo s momentálním dějem.

Podle různých stylistických knih rozlišujeme několik druhů synonym, která se liší např. ve významu, expresivitě, stylové rovině nebo ve frekvenci používání.

Slova cizího původu

U některých slov, která v textech najdeme, je zřejmý jejich cizí původ. Stranou teď samozřejmě zůstávají četné mongolismy vyskytující se v románu *Paměť mojí babičce*. Řeč je o slovech, z nichž jsou dnes některá běžnou součástí slovní zásoby z obecněčeské roviny, všem lze většinou porozumět i bez pomoci jakéhokoliv slovníku cizích slov. Jedná se např. o slova:

vercajk (PMS s. 50) – náradí, náčiní (něm. das Werkzeug)

flaška (PMS s. 57) – lahev (něm. die Flasche)

plac (PMS s. 100) – místo (něm. der Platz)

fotr (CLM s. 130) – otec (něm. der Vater)

štace (CLM s. 263) – zastávka (něm. die Station)

western (PMS s. 124) – román, film nebo píseň z Divokého západu (angl. western)

krekr (PMB s. 135) – sušenka (angl. cracker)

trip (PMB s. 136) – výlet (angl. trip)

turisttúr (PMB s. 142) – turistická cesta, cestování (touristtour)

Tato slova tvoří nemalou složku v naší slovní zásobě. Souvisí s vlivem různých jazyků na naši řeč. Primárně se jedná samozřejmě o geografické podmínky, protože jazyky sousedících národů se citelně ovlivňují. Není tomu tak jenom v současnosti. Tento vliv se projevoval zejména v letech minulých, kdy se dané jazyky teprve utvářely. I v pozdějších dobách souviselo a souvisí vzájemné ovlivňování jazyků s hospodářským, politickým a kulturním

rozvojem. Zejména v době současné a ne zas tak dávno minulé hraje hlavní roli otázka módy a jisté prestiže. Každý jazyk si zažil různé vlny vlivu jiných jazyků, které více či méně zanechaly své stopy v současné slovní zásobě. U nás to byla dříve zejména němčina, jejíž pozůstatky jsou dnes vytlačeny do češtiny obecné. Dnes, s rozvojem nejmodernější techniky, se nám do mnoha oblastí dere angličtina. Jak moc silný bude její vliv na budoucí vývoj našeho spisovného jazyka nám ukáže teprve čas, ale nutno poznamenat, že mladá generace se jí vůbec nebrání.

Opakem k anglicismům je slovo „risúnky“, které je výpůjčkou z ruštiny a znamená kresba nebo výkres (pův. ruský рисунок). Tento příklad je z knihy *Paměť mojí babičce* a ztrácí se v záplavě mongolismů. To je jen odrazem reality, protože v mongolštině se skutečně objevují výpůjčky z ruštiny.

To on mi první ukázal risúnky, který byly za gerem v Rudejch horách na několika zasutejch místech. Některý z nich znali všichni, ale některý znal jen on a pak já, když jsem ho uprosila. Hodil si mě do sedla před sebe, nic jsme nikomu neřekli a upalovali jsme pryč od těch věčnych babiččinejch a Ojuninejch strkanic. Na některejch kamenech byly jen klikatý čáry a otisky rukou, ale na jinejch byli lidi v soustřednejch kruzích, paňáci, který se drželi za ruce, a ze zvířat hlavně koně a krávy. Největší kresba, kterou mi Najma ukázal, byl velkej čtverec a v něm stovky malejch a velkejch kroužků. Najma říkal, že jsou to zvířata. Stádo. Lidi dřív neuměli malovat, a tak jim nezbejvalo, než z kozy udělat kolečko. (PMB s. 136)

Mongolismy

Postavíme-li vedle sebe díla Petry Hůlové, první a nejvýraznější rozdíl jsou **mongolismy** používané v knize *Paměť mojí babičce*. Ty jsou samozřejmě spojeny se zvolenou tematikou. Dá se předpokládat, že téměř každý čtenář, který po této knize sáhne, mongolsky neumí. Jak na něj asi zapůsobí, když si přečte první větu: „*Když je u nás doma šoró, kolem dokola geru se prohánějí*

igelitový pytlíky.“ Víte snad před přečtením knihy, co je „ger“ a co „šoró“? Ne? Pak věřte, že až dočtete, budete to vědět. Význam velké většiny mongolských slov totiž vyplyne z kontextu sám. Jen u minima slov najdeme vysvětlení. Někdy se stane, že význam slova v textu není a není ani možné jej z kontextu poznat. Ale právě to je kouzlo tajemství – nebo snad ne? Na druhé straně, je-li u příslušného mongolismu vysvětlení, zabere většinou zbytečně mnoho prostoru, nebo je vysvětlení polovičaté a nedostatečné.

Když jsem se jí vykroutila a zeptala se jí znova, dala si ruce v bok jak bochčín, nádamovej zápasník, jako by chtěla říct, to bys chtěla vědět, co? (PMB s. 156)

Frazeologismy

V ukázce se objevují i některé frazeologismy, obraty převážně lidového původu, které zdomácněly v naší každodenní komunikaci. **Frazeologismus** je ustálené spojení slov, jehož význam nelze odvozovat z významu jednotlivých složek, ale ze spojení jako celku. Jeho význam je tedy přenesený. Používání nejrůznějších frazeologismů v textu je odrazem reálné řeči používané v naší každodenní komunikaci, protože frazeologismy jsou v každém jazyce pevně zakotveny. Svůj původ mají v určitých řečových situacích. Jednotlivé části frazeologismu jsou na sebe sémanticky vázány. Jejich funkce je různá, mohou sloužit třeba k zesílení základního významu a působit tak i expresivně. V obou dílech jsou zastoupeny různé druhy frazeologismů, které odborná literatura rozlišuje (např. intenzifikační, verbalizační, konkretizační atd.). Tímto dělením se zabývat nebudeme, jelikož je pro naše účely bezúčelné. Následují tedy už jen příklady z textů.

vzít na hůl (PMS s. 12)

jít po svých (PMB s. 15)

bez ladu a skladu (PMS s. 13)

koukat skrz prsty (PMS s. 119)

lít vodu na mlýn (PMS s. 22)

sebrat kuráž (PMB s. 108)
spadnout do klína (PMS s. 56)
řvát jako tur (PMB s. 143)
něco papouškovat (PMS s. 59)
tahat za nos (PMB s. 162)
jako ze žurnálu (PMS s. 70)
mít na kahánku (PMB s. 229)
předat žezlo (PMS s. 78)
kout pikle (PMB s. 216)
omotat kolem prstu (PMS s. 83)
dostat přes prsty (PMB s. 189)
hodit si korunou (PMS s. 97)
být s někým v něčem za jedno (CLM s. 129)
mluvit z cesty (CLM s. 131)
čapnout příležitost za pačesy (CLM s. 173)

V knihách Petry Hůlové se setkáváme s konfrontací minimálně dvou generací. Z tohoto střetu vyplývají i mnohá **životní moudra a kréda**, se kterými se čtenář průběžně setkává.

Starý věci bejvaj prověřený. (PMB s. 64)
Žena bez dítěte je jako strom bez plodů. (PMB s. 170)
Velká rodina je pevnější než lýko. (PMB s. 172)
Vohejbat se dá jen mladý proutí. (PMB s. 181)
Maličké děti maj ruce z mlíka, mladý z lékořicovejch hadů a starý ze spadanejch listů. (PMS s. 28)
Občas mě přepadne pocit, že celej život je jen čekání na pár důležitějch věcí. (PMS s. 105)

Osobní jména

K autenticitě přispívají i **jména** zvolená pro jednotlivé postavy, a to zejména v knize *Paměť mojí babičce*. Ze jména Dolgorma čarodějnictví a magická moc přímo sálá, není se proto čemu divit, že právě toto jméno nosí Dzajina babička, v jejíž nadpřirozené schopnosti věřili lidé ze širokého okolí. Když si čtenář přečte jméno Cecegma, má rázem před očima mladou nesympatickou dívku. A co třeba Šarceceg? Nepřipadá vám krásné jako květina? Pak jste na správné adrese, znamená totiž Žlutý květ. Zvláště ženská jména jsou plná tajemství a fantazie. Jak vám zní třeba Chiroko, Úregma, Ulanceceg, Nogónceceg, Alta, Magi, Ojuna či Nara, z mužských pro příklad Túleg, Mergen, Najma, Batamdžav, Davdan nebo Chúraj?

Pokud se jedná o knihu *Přes matný sklo*, tam jsou všechna použítá jména tradičně česká. Zajímavé je, že všechna mají svou „formální“ podobu. Zdrobněliny se nevyskytují ani tehdy, mluví-li se o dítěti nebo o krásných vzpomínkách na příjemné situace. Jména Ondřej, Jiří, Jakub či Marie zůstávají stále ve své „kalendářní“ podobě.

Jména v knize *Cirkus Les Mémoires* jsou stejně pestrá jako národnosti jednotlivých postav. Nikoho nepřekvapí, že Mary s Mikem jsou Američani a že se Pierre a Jacques přistěhovali z Francie. Zato jména Ramid, Nebrak, Charil nebo Sehil a Taura, Neva, Sula či Adgara doslova voní východní exotikou.

Expresivita

Autor každým zvoleným výrazem nejen označuje skutečnost, kterou chce vyjádřit, ale zároveň s jejím vyjádřením jí i hodnotí, zaujímá k ní určité stanovisko, chválí nebo odsuzuje. Tyto prvky jsou samozřejmě velmi subjektivní. Mezi expresivní výrazy patří i skupina slov, která můžeme nazvat zvuková expresivní pojmenování. Jedná se o např. citoslovce a slova od nich odvozená. Jde o slova zvukomalebná, která většinou napodobují skutečný

zvuk, takže jejich užívání zvyšuje reálnost používaného jazyka. Dále sem je možné zahrnout určité skupiny hlásek, které bývají pocíťovány jako expresivní. Jedná se např. o spojení hlásek čm, šm, žb, dále o slova s měkkými samohláskami d', t', ň atd. Ty nenapodobují reálný zvuk, patří k expresivitě citové. Dalšími slovy jsou slova zvukomalebná, která obsahují např. dvouhlásku ou. Expresivní může být aktuálně užitá slovo v neobvyklém kontextu. Sem bychom mohli zahrnout i používání archaismů či neologismů. V textech se dají najít většinou slova negativně expresivně zbarvená. Slova s pozitivním zbarvením se v textu objevují také, ale je jich tam o poznání méně než augmentativ, tedy slov s hanlivým či znevažujícím příznakem. Nejčastější koncovka, která je u těchto slov užívána, je -ák.

auťák (PMB s. 199)

šutrák (PMB s. 152)

šutr (PMS s. 10)

cigára (PMB s. 15)

kutloch (PMS s. 47)

čučet (PMB s. 93)

nána (PMS s. 67)

tupka (PMS s. 23)

serepetičky (PMS s. 69)

haraburdí (PMS s. 118)

šrajtofle (CLM s. 94)

bouchačky (CLM s. 105)

frmol (CLM s. 243)

Expresivní je i označení „Číňáci“, ale není užíváno bez výjimky, dokonce na jedné stránce, v jednom jediném odstavci se objevuje expresivní označení „Číňák“ vedle zcela neutrálního pojmenování Číňan.

Vnitřní Mongolsko je čínskou provincií, Číňáci nám ho prostě ukradli a vydávají ho za své. Jejich jsou tam jenom desetisíce bastardků, který se tam

každoročně roděj z našich znevolněnejch žen. Každá mongolská ženská si musí vzít Číňáka a jejich dítě je uznaný za Číňana. (PMB s. 97)

Podobné je to i s výrazy „káva“ a „kafe“. Oba dva výrazy se vyskytují v těsné blízkosti, ale spisovný a neutrální tvar „káva“ je spojen s příjemnými vzpomínkami, kdežto výraz „kafe“ se pojí s pocity mírného odporu.

Měl vždycky postřeh a s sebou na takový večery dost peněz, abychom si po představení mohli sednout na kávu a nemuseli se ptát, co stojí. (PMS s. 70)

Dost z nich po práci popijelo. Druhej den mívaly oteklý řeči a celý dopoledne si vařily kafe. (PMS s. 71)

Při volbě jednotlivých pojmenování záleží jednak na tom, aby dané pojmenování výstižně vyjadřovalo obsah určitého jevu, jednak na tom, aby co možná nejpřesněji vystihlo míru tohoto obsahu. Potřebuje-li autor zvýšit **intenzitu** nějakého výrazu, třeba za účelem zvýšení dramatickosti textu, použije některou z následujících variant.

V textech Petry Hůlové se dají najít četné **složeniny**, kterým čtenář sice rozumí, ale přesto nejsou běžnou součástí slovní zásoby všech uživatelů jazyka. Tyto složeniny mají většinou za úkol zvyšovat intenzitu jedné z částí. Jejich význam bývá expresivně zabarven, může být pejorativní, zpochybňující, mohou to být třeba i slova s významem deminutivním. Pro ukázkou několik příkladů:

skorodomov

spoustukrát

zlobaba

těžkokdy

mikrorajón

prachbídná

Na intenzitě mnohým výrazům přidávají dvakrát zopakovaná příslovce nebo přídavná jména, která se v textech vyskytují poměrně často. V odborné literatuře se tento jev nazývá **reduplikace**.

víc a víc (PMB s. 12)

zas a zas (PMB s. 75)

níž a níž (PMB s. 26)

později a později (PMB s. 68)

míň a míň (PMB s. 28)

vejš a vejš (PMB s. 86)

chudší a chudší (PMB s. 50)

tišší a tišší (PMB s. 127)

další a další (PMB s. 50)

těsněji a těsněji (PMB s. 186)

Nic, nic, nic. (CLM s. 132)

Hůř a hůř (CLM s. 144)

Kromě zmíněné reduplikace a tvoření složenin se dá intenzita některých výrazových prostředků zvýšit i slovtvornými prostředky, např. předponami nebo příponami. Je možné použít i **hyperboly** (=nadsázka) nebo různá přirovnání. Zcela běžné je používání adjektiv a adverbíí, které násobí míru obsahu daného jevu či vlastnosti. Nebo je možné některé prvky zkombinovat, čímž dosáhneme ještě větší intenzity.

Poetické pasáže se v textech nevyskytují jen v popisech přírody, kde jsou jakousi „povinností“, ale i mimo ně. Poeticky působí například i popisné či úvahové pasáže o vjemech a pocitech.

Leželi jsme spolu na manželský posteli přikrytý velkou květovanou dekou, drželi se za ruce a já cejtila, jak je mé srdce obrovský, pulzuje jako velké dýchací živočich a Očir ho celý prostupuje jako vůně látkovém pytlík s mateřídouškou. Byl jak můj táta, rukama jsem ho mohla kolem beder stěží

obejmout, a zároveň byl malej, do dlaně schoulenej se mi ten večer zdál, a já cejtla tu sílu, kterou má ženská, když má prsty spletený s mužským, aby mu jen tím společným mlčením zas zhebkly všechny hrbolatý jizvy a všechny šrámy spolkla tichá noc ve svejch několika hodinách. (PMB s. 142)

Citoslovce

Mluvíme-li o beletrii, můžeme obecně říci, že je určena pro tzv. tiché čtení. Jen velmi malé procento knih je určeno pro hlasitý přednes. Ale protože lidský mozek je naprosto dokonalý, dokážeme si i při již zmíněném tichém čtení grafickou podobu slov spojit s jejich podobou zvukovou. Díky tomu řada čtenářů ocení nejrůznější slovní hříčky, které mají tu moc text nesmírně oživit. Slovní hříčky v knihách Petry Hůlové nejsou, ale objevíme v nich něco, co je v tomto ohledu dokáže nahradit. Jedná se o pestrou škálu slov, která jsou odvozena od citoslovcí, nebo **citoslovce** sama.

Využívání zvukové stránky jazyka je obvyklé i v psaných textech. Vnímavý čtenář neopomene v textu libozvučnost, všimne si neobvyklých spojení určitých hlásek či zvukové expresivity. Autoři často využívají i přirozené libozvučnosti české věty, rozvíjejí ji, nebo ji naopak bourají a zakládají si na nelibozvučných kombinacích hlásek i celých slov.

I přes to, že obecně vzato může docházet k určitým regionálním variantám jednotlivých citoslovcí, není tu žádná bariéra, která by bránila jejich porozumění. Dojde-li k tomu, že čtenář nezná citoslovce, od kterého je dané slovo odvozeno, a nerozuměl by tedy ani slovu samotnému, napomůže mu kontext, díky kterému si význam slova odvodí. Pro úplnost uvádíme samozřejmě několik ukázek z textu.

Pamatuju si ty pravidelný klínek klínek nohama o schody. (PMB s. 86)

...poslouchala, jak mi škrundá (břicho), a říkala, že je tvrdý a má divný zvuk. (PMB s. 161)

Věci si poodkládala do polic. Mrmlala. ((PMB s. 194)

*Malej kluk s batůžkem na zádech cupitá za ruku s vysokým, přísným
bělovlasým mužem. (PMS s. 47)*

*Jako když ženská za přepážkou o pět minut přetáhla. Ryc. Je po všem. (PMS s.
114)*

Hups. Jakoby jedním obřím skokem přenes se na jinej kontinent. (CLM s. 168)

6. Obrazné prostředky

Při četbě knih Petry Hůlové zaujmou bezpochyby každého čtenáře velmi neobvyklé metafory a originální přirovnání.

Metafora je přenesené pojmenování na základě podobnosti dvou věcí či jevů. Je většinou velmi subjektivní a zahrnuje v sobě řadu autorových emocí. Podobnost může být založena na charakteristickém rysu věci či jevu, zrovna tak se ale může jednat i o některý nenápadný znak. Nebo se může metafora zakládat na pouhé autorově asociaci, vzpomínce či myšlence. Taková metafora pak zůstává pro čtenáře tajemná a naprosto neprůhledná. Často bývá metafora spojením dvou kontrastních světů – konkrétna a abstraktna. Využívá sice konkrétní obrazy, ale ve spojení s abstraktním základem. Většina metafor je doslova nabitá citovou expresivitou a má estetickou účinnost. Jejich používání přidává textu na originalitě, atraktivitě a umělecké kvalitě.

Přirovnání má blízko k metafoře, někdy jdou dokonce od sebe jen velmi těžko odlišit. I přirovnání je nepřímé pojmenování, které je založeno na vztahu podobnosti nejružnějšího druhu. Může se jednat o charakteristický znak objektu, ale i o nějaký nenápadný rys. To většinou může recipient odhalit z kontextu. Přirovnání může být např. názorné expresivní, intenzifikační atd.

I tyto dva prvky zajišťují dílu jeho čtivost a oblibu u širokého okruhu recipientů. Jde bezesporu o nejpůsobivější prvky všech autorčiných textů. Pole metafor je velmi široké a téměř bez omezení dává všem autorům dostatečný prostor k projevení jejich fantazie. Podle mého názoru může v tomto ohledu najít Petra Hůlová rovnocenného soupeře jen stěží. Pro ilustraci následují některá z nich.

Pamatuju si to, byla jsem zrovna nemocná, měla jsem horečku a v máminejch očích šlehaly plameny jako jazyky vzteklého psa, kterej mě zabije. (PMB s. 10)

Celá ta slavnostní paráda pro mě splaskla jako velbloudí hrb v hladovém roce. (PMB s. 79)

...a jak udělat mlíčnéj čaj jemnej jak břicho narozenejch velbloudůat. (PMB s. 89)

Prej štíhlý nohy, široký boky a prsa pevný jak pytlíky narvaný brusinkama,
který jsme sbíraly na podzim na úpatí Rudech hor,... (PMB s. 91)

...srdce se mi až do druhého dne uvnitř třepotalo jak bělásek ve flašce. (PMB s. 109)

Přišel Najma a já se s ním stala samostatná a úplná, protože ženská bez mužskýho je jak srpkovitým měsíc, a Najma to temný rozpustil a já byla kulatá a zářivá jako úplňková luna. (PMB s. 184)

To když jsem dlouho zavřená a dny jsou šedivý a od nocí se téměř nelišej. Jen tak pableskujou jako světlý šupiny na dlouhým, tmavým hadím těle. (PMB s. 199)

Cizí životy jsou nenasatný chřtány a můj vlastní je jen jablečný jadýrko, který do nich padá. (PMS s. 12)

...a srdcem prochvívaj nebolavý vlnky jako na Balatonu, když projede člunek s výletníkama. (PMS s. 18)

Vzpomínky ztrácej barvy a vůně, řídnou do vetchejch vláken, kterýma je těch několik let v mý hlavě spojenejch. (PMS s. 21)

Nevěděla jsem, že stáří je takový. Hebký a hrudkovatý jako štěrk. (PMS s. 27)

Vlasy jemný jak teplej vítr. (PMS s. 27)

Znělo to jak z domovního bzučáku, jak z telefonu přes sklo na návštěvě vězněného z filmu. Jak ozvěna z velkého hrnce. Takhle šumí mušle přiložená k uchu. (PMS s. 35)

Tyhle kusy věty se vždycky nejvíc zahníždění. Visej pak ve mně jak připínáčkem připnutý plakáty. Barvotisková madona s káravým prstem. (PMS s. 35)

...jen se mi v hlavě bez ladu a skladu kupily obrazy. Jako housky, co se mačkaj na konci pásu, když se dělnice na směně zapovídá. (PMS s. 63)

Jako větve stromu, co rostou dovnitř. Jako hlas mezi skalama, co zvenku není slyšet. (PMS s. 90)

Jak ulita bez šneka, jak prázdněj vlašském ořech z loňska, jak dubový poleno.
Ten její lidovej kancelářskej rozum. (PMS s. 110)

...poslouchám přes zeď cizí hovory a jak buček konzumuju písmena. (PMS s. 116)

Města, kde mě nikdo neznal, mi přišly očistný jako mentolový bonbony. Jako když se zamíchá lžičkou v hrnku, jak ledoborec, když si za velkého skřípění razí cestu zamrzlejma pláněma. (PMS s. 117)

Odložila to jak rozsedlý brejle... (PMS s. 120)

Po obou stranách fórový domkyco se zdálo, že jim střechu vezme vítr, jen co trochu víc zafučí, a mezi nima cesta jako přímka na Sašový tabuli, když jim ve škole vysvětloval anglickej minulej čas. (CLM s. 74)

Jen tam sedí. Jako šutr na stránce v knize, kterou nejde otočit. (CLM s. 139)

Uplíst si kobereček z věci, co se ten den staly... (CLM s. 160)

Jen svět vyčištěném od smyslu jak dobře vydrhnutěj umakart starý kuchyňský linky (CLM s. 164)

...malý pohyby, kterýma roztlačovala den jak chciplý auto... (CLM s. 164)

Zamíst všechny stopy za životem jak smetákem, co má štětiny z časovýho pásma (CLM s. 170)

Nejdřív mu přišla jen jak bublina bez vnitřku... (CLM s. 137)

S originálními metaforami a neobvyklými přirovnáními souvisí i používání velmi **osobitých přívlastků**. Ty souvisí s celkovou atmosférou knih, která má vyvolávat určitou záměrnou neprůhlednost myšlenek a pocitů.

terapeutický víkendy (PMS s. 14)

televizní ponožky (PMS s. 16)

suchý slzy (PMS s. 17)

konejšivý vlnění (PMS s. 24)

oteklý řeči (PMS s. 70)

I **personifikace** je založena na metafoře. Je to prostředek, který pojmenování vlastností nebo činů živých bytostí přenáší na předměty neživé. V hovorovém jazyce sem patří i mnohé lexikalizované obraty.

Utrhne se srdce, který zapomnělo, že je bolavý. (PMS s. 10)

Ale stejně Nilu Jimmieho poznámky bolely. (CLM s. 131)

Šel za tím zvukem, byl tam pověšenej. (CLM s. 139)

... všechny ty další cizí jména tančily Tereze v hlavě... (CLM s. 161)

Bylo mu jí líto, ale volaly ho věci. (CLM s. 232)

Když jsem ráno ládoval prádlo do pračky a při tom míchal malému sunar, představoval jsem si všechny ty tramvaje, jak vyjížděj za rachotu z vozoven, a všechny ty kufříky s lejstrama, co se právě zaklapávají, aby pak vyrazily se svým elegánem do kanceláře, vymrzlý nákladáky plný rybích prstů a kroket v pytlících, jak svištěj do supermarketu a jak od razítkování dochází ženský na naší poště už v půl desátý barva v inkoustovém polštářku. (PMS s. 22)

7. Propojení uvedených jevů v textu

Po zmínění všech (nebo alespoň všech důležitých) gramatických jevů z roviny hláskoslovné, morfologické, syntaktické a lexikální nastává čas pro dvě komplexní ukázky z textu, na kterých je dobře vidět, jak jsou jednotlivé jevy nakumulovány, jak se prolínají a vzájemně doplňují, jak společně vytváří jednotu.

Tohle mi projelo hlavou, když víčka vystřelovaly nahoru, a já uviděla tátu, jak se dívá upřeným pohledem do mýho obličejce a sestry se dívaly taky tak, a já jsem jen zčervenala a sklopila oči a cejtila, že jsem mezi nima najednou úplně sama, jako když se mezi telatama narodí jedno s kulhavým rozštěpeným kopytem nebo když se jehně narodí černý. Ale tyhle zvířata hned umřou, protože je nikdo nechce, ani vlastní mámy je nechtěj k sobě pustit, a když se takový tele žene hladový po struku, dostane kopanec a za dva za tři dny vždycky pojde. Ale mě si nechali, a já se najednou cítila jak to nepovedený tele, protože ta příhoda s davchanským zelinářem, to mělo co dělat se mnou samou.

Nerudná ženská mi ukázala jak utírat stoly a zametat mokrý střepy tak, aby si toho nikdo nevším. Po třech tejdnech jsem mohla roznášet pití a za další dva měsíce jsem už nahoře měla svůj kamrlík. Ani nevím, jestli to Šarceceg takhle zamejšlela. Když viděla, že mi mužský strkaj za vejstřih peníze, zeptala se, jestli taky nechci svůj pokoj jak ostatní.

V obou uvedených ukázkách je mnoho jevů, které již byly dříve podrobněji zmíněny. Můžeme tu najít ustálené slovní spojení, nerespektování koncovek středního rodu v jednotném i množném čísle, změny é/ý nebo í/ý/ej. Ve druhé ukázce uvedené slovo „vejstřih“ je zástupcem té skupiny slov, u kterých změna ý/ej znesnadňuje porozumění danému slovu. Dalšími jevy jsou

8. Tematika

Zatímco v předchozí části práce byly autorčiny knihy brány většinou jako jeden celek, v následující části budou probírány každá zvlášť. Jedná se totiž o témata knih. A v tomto pohledu jsou díla natolik rozdílná, že není možné o nich psát společně.

8.1 Paměť mojí babičce

Když se kniha *Paměť mojí babičce* dostala mezi čtenáře, bylo to jako časovaná bomba. Téma románu je pro české publikum zcela nové, neotřelé a originální. Na naše „malé české“ poměry je to i téma značně exotické. Co se prostředí týče, dala by se kniha s nadsázkou přirovnat k takové malé učebnici mongolské vlastivědy. Nekonečné popisy drsné a nespoutané mongolské přírody korespondují s chováním a s charaktery zúčastněných osob. Nejen prostředí, ale i životní styl, se kterým se setkáváme na každé stránce, je pro běžného českého čtenáře něčím zcela neobvyklým.

Ale tohle všechno je jen pozadím pro vykreslení lidských charakterů a rodinných vztahů. Centrální postavou je žena s krásným mongolským jménem Dzaja, která v úvahách a vzpomínkách prochází svým životem od dětství až do stáří. Vzpomíná na dětství strávené s rodiči, sourozenci a babičkou v relativním poklidu mongolského venkova. Tato idyla je ovšem vykoupena tvrdou celodenní dřinou, a to bez výjimky pro každého. Později opouští Dzaja venkov a odchází za svým snem do města, kde na ni čeká podle jejích představ šťastný a bezstarostný život. Ale hned v prvních dnech tvrdě narazí. Bydlí u své tety, která jí pomůže najít práci. Ta ale Dzaju ani za mák nezaujala, a tak hledá své štěstí tak dlouho, až skončí ve veřejném domě. Za čas se jí narodí dcera, kterou pojmenuje po své babičce Dolgormě. Celý život marně hledá lásku a na stará kolena se vrací domů, kde dožívá u své nejmladší sestry.

Dzajino vyprávění je konfrontováno s vyprávěním dalších několika žen z její rodiny. Toto střídání vypravěčů umožňuje doplnění informací získaných od Dzaji, ale i zcela jiný pohled na věc. Ostatními vypravěčkami jsou dcera Dolgorma, matka Alta, mladší a starší sestry Ojuna a Nara.

8.2 Přes matný sklo

O románu *Přes matný sklo* můžeme říci, že se na první pohled tematicky zcela odchyľuje od svého předchůdce *Paměť mojí babičce*. Ale při hlubším zamyšlení se nad tématem zjistíme, že základním námětem obou knih jsou mezilidské a především rodinné vztahy. Propast mezi lidmi, kteří si jsou blízcí. Pohled na rodinné vztahy z „kafkovského úhlu“.

Hlavní změnou oproti předešlému románu je ústřední postava. „Konvoj“ ženských vypravěček tady vystřídá muž nejspíš středního věku, který své životní neúspěchy zahání alkoholem. Skládá ze vzpomínek mozaiku minulých zážitků. Hlavním problémem, ke kterému se Ondřej vrací, je rozchod s jeho ženou. Jeho ne příliš kritický pohled je narušen vloženou kapitolou, jejíž vypravěčkou je jeho matka. Ta kromě vzpomínek na Ondřejovo dětství uvádí i některé okamžiky z jeho dospělosti. Ty samé zmiňuje i Ondřej, jeho pohled je však naprosto odlišný než ten matčin. A který z těch dvou pohledů je (samozřejmě v rámci literárního díla) objektivní? Pravděpodobně ani jeden. Stejně tak jako v reálném životě má každý z aktérů svou pravdu a svůj osobní postoj, ze kterého nehodlá ustoupit ani o krok.

Celá kniha je doslova prošpikovaná melancholií, která doprovází čtenáře od titulu na deskách až do poslední stránky. K té notně přispívá i téma Ondřejova odcizení prakticky od všech lidí v jeho okolí. Od matky, manželky i syna. Na druhé straně nutno poznamenat, že si v samotářství libuje a kontakt s okolím je pro něj pouhým nutným zlem.

To, jestli je román zakončen optimisticky či pesimisticky, záleží čistě na čtenáři. Poslední dva odstavce knihy zní: „*Někdy mám poct, že jsem ty babiččiny texty jenom špatně četl, že Marii bych měl zavolat zpátky, protože nikoho lepšího už nenajdu, a že najít si jakoukoli práci by nemuselo bejt špatný. Jako dřevěnejma mečema bojujou ve mně vojska a šeptaj hlasy. A pak to zase vidim. Marii v pláči a přepážkami oddělený kóje s kompjútrama a říkám si, nenech se zlákat, ještě jim všem ukážeš.*“ (PMS, s. 126) Takže, vážený čtenáři, jaký konec si ráčíš přát?

8.3 Cirkus Les Mémoires

Těsně po vydání druhé knihy Petra Hůlová „utekla“ kritikům na čas za moře. To, co z pobytu v Americe vytěžila, opravdu stojí za to. Román *Cirkus Les Mémoires* je znovu velkým úspěchem mladé autorky. Náhle opouštíme české prostředí a cestujeme doslova po celém světě. Centrem vyprávění je americký New York, ale podíváme se i do některých zemí Asie a Evropy.

Tereza, mladá dívka z Čech, přijíždí do Ameriky, kde má v úmyslu vydat knihu svých fotografií. Jednou se v parku (náhodně?) potká s Ramidem. Právě od tohoto okamžiku se rozehrává celá řada jednotlivých příběhů, které postupně splývají v ucelené vyprávění. Na počátku se vyprávění věnuje Ramidovi, který přijíždí z rodné země do Spojených států, kde pro začátek bydlí u svého strýce. V ten okamžik vyprávění přeskočí zase o něco hlouběji do minulosti k příběhu Ramidova strýce Charila a k jeho složité pouti, jejíž konečnou stanicí se stává New York. Způsob, jakým se Charil dostal do Ameriky, pojmenoval celou knihu. Odešel totiž nejdříve do Francie k cirkusu Les Mémoires a spolu s ním se dostal až do Spojených států, kde se oženil a usadil. Během těchto let se Charil seznamuje s celou řadou osob, které se později objevují i v New Yorku, setkávají se s dalšími aktéry příběhu a kruh se postupně uzavírá tím, jak do sebe postupně jednotlivé části zapadají.

Jeden vypravěč, který se tentokrát nemění a zůstává v celé knize nad příběhem, je jedním ze spojujících prvků knihy. Nezapojuje se do děje a napomáhá k vyjádření hledání spřízněných duší. I tady se tedy objevuje motiv osamělosti jedince ve společnosti. Hůlová svým čtenářům ukazuje, že pro neporozumění okolí nemusí být jediným důvodem jazyková bariéra.

9. Názory čtenářů

9.1 Reakce laiků

Napíše-li někdo knihu, je to samo o sobě obdivuhodné. Je-li tato kniha úspěšná, je to ještě obdivuhodnější. Ale kdo rozhoduje o tom, je-li dané dílo úspěšné? Literární kritici? Možná. Reklama? Zčásti. Čtenáři? Určitě. Mohli bychom vést celé hodiny polemiky o tom, je-li pro život literárního díla důležitější jeho autor či jeho čtenáři. Možná bychom byli na konci debaty zase na začátku. Ale nechme stranou duel autor versus čtenář. Jelikož jsme se autorovi, respektive autorce už věnovali dříve, dejme teď prostor té druhé straně barikády, tedy čtenářstvu.

Díky takové vymoženosti, jakou je internet, se dnes vyjadřuje ke kvalitě vydávaných děl mnohem více čtenářů, než tomu bylo v minulosti, kdy lidé posílali své reakce (pravděpodobně většinou rozhořčené, protože člověk je ve své podstatě věčně nespokojený) do redakcí a nakladatelství.

Takže abychom této práci ubrali na subjektivitě a přidali jí trochu vždy vítané objektivity, přikládáme několik reakcí čtenářů knih *Paměť mojí babičce*, *Přes matný sklo* a *Cirkus Les Mémoires*.

Poznámka: Uvedené reakce jsou převzaté z internetu a nebyly nijak gramaticky upravovány, popř. jen zkráceny. Všechny laické ohlasy zde uvádíme anonymně, a to i tehdy, bylo-li u nich uvedeno jméno autora. Všechny reakce z internetu byly staženy v březnu 2006.

Paměť mojí babičce

× *I já jsem Paměti četla jedním dechem a přestože jsem si zpočátku musela zvykat na nespisovný jazyk, po přečtení celé knížky si myslím, že ten hovorový jazyk k Pamětem a k Petře Hůlové neodmyslitelně patří. Nevidím v*

tom tedy nic špatného, spíše naopak. A k těm mongolským názvům - mně se to naopak zdá nádherný, že si zpočátku lámete hlavu nad tím co to a to může znamenat a až po chvíli vám to dojde.

× Styl, kterým je kniha napsána mi připadá spíše jako slohové cvičení nějakého dítěte. Naprosto nevhodná je nespisovná, hovorová čeština. Za chvíli mládež nebude ani umět pořádně česky. Velmi rušivým elementem pro mě bylo používání mongolských pojmenování některých věcí (nejsem Mongol a slovům nerozumím, jen v souvislosti s ostatním textem lze na něco usuzovat). Knihu jsem přečetla celou, neboť nejsem zvyklá odkládat rozečtenou literaturu. Určitě bych ji nikomu nedoporučila.

× Hloupost, podpořená rodinnou reklamou, ležák na pultech, který se prodává se slevou

× Při skutečně pozorném čtení bychom měli být více kritičtí, formálně ich forma v tomto případě dokáže zakrýt mnohé jazykové a dějové nedostatky, byla pro autorku velmi jednoduchým nástrojem k užití. Bohužel nemohu jako člověk, který prožil mládí v komunismu přenést přes srdce mnohé nesmysly, od volné migrace národů skrze hranice, naprosté popření existence komunismu, který se bytostně dotýkal všech ve stepi i městě, po pojem džíp (myšleno asi GAZ), bohužel vše to ztrácí na věrohodnosti prožitku z jinak určitě ojedinělého díla.

× Fenomenální vyspělost a nevšední progresivní styl autorky dává knize takový 'šmrnc', že jí přečtete jedním dechem. Skoro se nedá věřit, že nejde o autobiografické dílo (hned několika mongolských žen). Máme tady co dělat s géniem mladé autorky.

× *Je neuvěřitelné, jak zásadně rozdílný může být pohled několika generací na vlastní rodinu a její členy, je to až děsivé, ale hlavně moc pravdivé. Po prvních stránkách jsem si nebyla jistá, jestli je dobrý nápad nepřiložit žádné vysvětlivky k mongolským názvům a slangům, ale s přibývajícemi stranami ve mě rostl zájem se o Mongolsku a místní mentalitě dozvědět víc. Což byl možná účel a jestli má tento pocit víc čtenářů, je to ohromný úspěch. Pocit autentičnosti a autorčin styl psaní mi zase o něco rozšířil obzory a donutil mě zamyslet se nad pojmy jako rodina, hrdost, postavení žen.. Ale ze všeho nejvíc jsem si vychutnávala všechny ty details. Od večerí plných loje a dětských her po luxus v podobě rudých rtěnek a hedvábných punčoch.*

Přes matný sklo

× *Po první knize Petry Hůlové jsem se na 'Přes matný sklo' velice těšil, ale jsem zklamáný. Možná je to stylem slohu, ale i tak kniha není tak poutavá jako 'Paměť' mojí babičce' - podle mě je to i letos, stejně jako loni kniha roku. Přes matný sklo je prostě jen kniha. Možná někoho zaujme právě stylem. Abych nezapomněl. Tri hvězdičky ode mne dostává za to, že je to od Petry Hůlové, jinak bych dal 1 hvězdičku za formát knihy (skvělá do kapsy) a cenu.*

× *Nesouhlasím s názorem, že Hůlová nepoužívá zajímavé metafory a přirovnání. Myslím si opak. Jinak druhá Hůlové kniha je asi slabší než "Babička", ale domnívám se, že je to pořád dost dobré. Chybí epičnost první knihy, i tak se však čte svižně.*

Cirkus Les Mémoires

× *Četla jsem Cirkus Les Mémoires o vánocích a uchvátil mě. Není tam nic zbytečného ... kniha je o životě a život taky nabízí opakování některých situací*

a dějů znovu a znovu. Petra Hůlová je výjimečný talent srovnatelný s talentem Bohumila Hrabala.

× *Ačkoliv první knihu Petry Hůlové považuju za jeden z nejdůležitějších textů české porevoluční prózy, nový román je pro mě ještě větším zklamáním než její knížka druhá. Co se týče jazyka, jde pořád o jasný nadstandard, ale když ono je to dokola o tom samém - zase se něco pozoruje, je kolem toho spousta nápadů, viděnejch jakoby mimochodem, zase se to přirovnává (někdo by měl autorku konečně upozornit na nadužívání slova 'jako', pokud se nepletu, v závěru její druhé knížky se objevovalo v každé třetí čtvrté větě), zase se nekontrolovaně valí masa textu, ale tentokrát se valí jen do nudy, neobjeví se ani jedinej náznak nějaký zajímavosti, vytržení, který by člověka donutilo nedočkavě ohmatávat rohy stránek a těšit se na to, co ještě přijde. Postavy sice žijou, ale čtenáři (anebo aspoň mně) jsou zcela lhostejný, kdyby jich bylo víc anebo některý z nich třeba chyběly, vůbec nic by se nestalo. Ono to asi vždycky nestačí, jen tak si sednout, mít pocit a hnedka začít psát, možná je u některých témat dobrý se zamyslet, co chci, proč, jak a kdy to chci říct, asi je dobrý popřemyslet o struktuře textu, protože ne vždycky funguje princip valící se sněhový koule. Je mi to líto. Kvůli tomu daru, kterej Petra Hůlová má.*

× *Těžiště románu leží v jemném a psychologicky přesném vystižení složitých mezilidské vztahů, vyprávění přitom plynule přechází z prostředí do prostředí, z příběhu do příběhu. Stejně jako u předchozích dvou románů, i zde nelze než obdivovat autorčinu mistrnou práci s jazykem.*

9.2 Názory odborníků

Z laické roviny se nyní přesuneme o něco výš. Nyní se totiž dostanou ke slovu lidé povolání, tedy literární kritici. Z různých časopisů byly vybrány

některé příspěvky, které se věnují některému z děl Petry Hůlové. Jelikož jsou tyto články většinou dlouhé, některé z nich by mohly být publikací samy o sobě, byly více či méně zkráceny, pokud možno tak, aby byl vždy zachován smysl kritikovy myšlenky. Jednotlivé časopisy (popř. i webové stránky) jsou vždy uvedeny přímo u dané ukázky, a to včetně jména jejího autora. Podrobná citace je uvedena v seznamu sekundární literatury na konci práce.

Paměť' mojí' babičce

× *Román Petry Hůlové Paměť' mojí' babičce jsem nejprve otvírala jen proto, abych věděla, co se děje v naší současné literatuře. Brzy jsem však pochopila, že jej chci číst pro sebe; umožnil mi prožít dobrodružství prostřednictvím četby jsem pronikala k sobě, vedl moje myšlenky k hledání odpovědí na otázky související s individuálním životem i s osudy civilizace 20. století. Vnořila jsem se do příběhů jedné mongolské rodiny a cítila jsem, jak mi běhá mráz po zádech, když ke mně vystupuje horská krajina a její lidé ... Román třiadvacetileté Petry Hůlové není realistickou prózou, která má poučit o životě v daleké zemi. Pro mne je to kniha s magickým nádechem – umožnila mi přemýšlet o tom, jak se tvoří pouto mezi lidmi, jak těžko se buduje vztah k sobě samému, jak je člověk opředen nitkami krajiny, ze které pochází, jak je prostoupen minulostí. Zároveň jsem si uvědomila, jak je pro mne důležité někam a k někomu patřit. Při četbě se mi z paměti vynořovali moji blízcí lidé, jejichž pozemský život už se naplnil, přemýšlela jsem o tom, co z jejich životů, citů a myšlenek zůstalo ve mně zachováno. Každý z nás je, stejně jako vypravěčky z románu, tvůrcem a zároveň i aktérem životního mýtu, každý z nás je nositelem osobního tajemství. Zajímavý je i vypravěčský styl – jako by i on přispěl k vykreslení atmosféry tajemna a neuchopitelná našich životů. Nespisovný český jazyk je obohacen o neokázalé a úsporně vyjádřené obrazy, čas od času z textu vystoupí záhadná mongolská slova či rusismy.*

Jitka Kmentová, www.kritickemysleni.cz/klisty, Kritické listy 9

× ... Jelikož autorka studuje mongolistiku a v Mongolsku nějakou dobu také žila, jistě vycházela i z vlastních znalostí a zkušeností. Kulturní realie života Mongolů se jí tak proto podařilo realisticky zachytit a představit ve velmi živých barvách. Jedná se v podstatě o antropologickou sondu do jedné venkovské rodiny, kdy jednotlivé ženy (matka, její čtyři dcery a vnučka) postupně vypráví své životní osudy, které jsou vzájemně propojeny složitým pletencem kladných i záporných vztahů a společným sdílením štěstí, životních tragédií i podivných rodinných mýtů a tajemství. Tyto příběhy nejsou vyprávěny lineárním způsobem, ale stylem volného plynutí proudu vzpomínek, který se k některým událostem opakovaně vrací a nahlíží je z různých pohledů. Mnohé souvislosti jsou pouze naznačeny a čtenář si musí celkový obraz poskládat z drobných střípků porůznu roztroušených ve výpovědích jednotlivých žen, přičemž je jasné, že zde neexistuje jedna pravda. Vše se točí kolem nejzákladnějších životních témat, problémů rození a umírání, mezigenerační solidarity a odkazu předků. Zkazky z rodinné historie, mýty a strašidelná pohádková vyprávění jsou pro kočovné pastevce důležitou součástí jejich života, naplněného jinak každodenním bojem o přežití v těžkých podmínkách mongolské stepi. Podstatnou roli hraje pochopitelně i mongolské náboženství (svěrázná směs buddhismu a lidových pověrečných praktik) a zvláštní ženská magie. Některé ženy (babička Dolgorma, lesbická čarodějnice teta Chiroko) jsou nadané jakýmsi nadpřirozenými schopnostmi léčit, předvídat budoucnost, odvracet smrt (a samozřejmě ji i přivolávat), protože jsou v příbuzenstvu velmi váženy i obávány zároveň. Paměť mojí babičce je fascinující kniha, která čtenáře uchvátí autentičností a otevřeností s jakou mluví o záležitostech lásky a smrti (spojení těchto dvou slov v knize rozhodně nezní jako fráze!). Dýchne z ní nefalšovaná atmosféra tradiční společnosti (i jejího střetu s městskou kulturou), která občas trochu připomene náladu některých Ajtmatovových próz nebo pozoruhodný román Tichý Don (v roce 1965 oceněný Nobelovou cenou) dnes bohužel trochu

polozapomenutého autora Michaila Šolochova. Není třeba vypisovat argumenty, proč je Hůlová talentovaná a nadějná spisovatelka, Nejlepším argumentem je totiž její kniha samotná. Co je dobré samo se chváří a tato kniha rozhodně dobrá je.

Filip Kirchner, www.orchidea.cz,

× *Špinavé ženy z jurty dobývají velkoměsto – i tak by se dala nazvat kniha, která získala řadu příznivých ohlasů kritiky. Navíc zaujala tím, že je zasazená do exotického prostředí mongolské stepi. Možná se ale mohl její příběh odehrávat v Čechách, nebýt studijního pobytu autorky Petry Hůlové v Mongolsku. On by se totiž mohl odehrávat kdekoliv jinde, protože střet tradičních hodnot na venkově se světem velkých měst, které přebírá určité vlivy „ze západu“, není jen problémem „východních zemí“, ale do určité míry se s ním setkáme i u nás, i když se neprojevuje tak markantně, jako právě v Mongolsku, kde na venkově lidé kočují a v Ulanbátaru bydlí v oprýskaných panelových domech, kde večer nesedí u kamen, ale popíjejí v kuchyni kolu... Osudy žen se vždy protínají s muži a dětmi a v této oblasti se autorka nevyhnula svobodnému mateřství, lesbické lásce, nevěře i incestu, prostě nabídla čtenáři pestré spektrum překroucených a nezdravých lidských vztahů, vedle nich pak vyniká čistota rodinného štěstí Ojuny s Najmou. Duševní láska se zde doslova tedy krčí v koutě, neboť u mužů převládá primitivní touha zmocnit se fyzicky ženy surově a bez skrupulí, což ženy kupodivu přijímají jako svůj „úděl“, čímž znevažují vlastní ženství a svou lidskou cenu tím snižují na minimum. V podstatě mužský prvek tu je v roli uchvatitele, ženský v roli oběti se zbytky sil bojující o své lepší bytí. Dalo by se říct, že menší vzdělanost lidem ubírá na nutnosti mít zábrany a z tohoto pohledu je to tudíž vše v pořádku. Pokud ale autorka chtěla lidské vztahy zobrazit v obecnější rovině, nelze se s tímto viděním mužů a žen ztotožnit. Už nějakých 150 let ženy aktivně budují své rovnocenné postavení coby partnerky muže a tím pádem záleží jen na nich, zda si svou osobní čest a především lidskou hodnotu obhájí. Nicméně tato kniha*

rozhodně nemá být nějakým feministickým opusem, ale vyprávěním několika generací žen, přičemž se zde objevuje posun vnímání své tradiční úlohy...Ačkoliv *Paměť mojí babičce* je rozhodně dobře vypravěčsky zvládnutá kniha, kterou přečtete jedním dechem, neboť budete stále doufat, že se vše nakonec pro hrdinky vyvine příhodnějším směrem, považují prostředí, v němž je dějově zasazena, za její nejzajímavější stránku. Z tohoto úhlu má kniha význam nedocenitelný, protože nám přibližuje kulturu a životní styl pro nás poměrně vzdáleného národa.

Martina Bittnerová , Knižní koutek (www.neraweb.cz)

× *V Paměti mojí babičce* - souvislost názvu s vyprávěnými příběhy zůstává autorčíným tajemstvím - se děj pohybuje mezi stanem v mongolské stepi a Ulánbátárem, kde dvě příslušnice mongolské rodiny, které po určitý čas působily v domovském kraji jako učitelky, končí jako prostitutky... Hovořil jsem o naturalismu tohoto románu: k naturalismu devatenáctého století s jeho chladným objektivismem ho nicméně staví do přímého protikladu právě onen pohled z nitra určitých postav a dojem plurality různých střetávajících se vědomí.

Jiří Pechar, Literární noviny 2004-43

× ...Slovesný talent třiaadvacetileté Petry Hůlové je v některých partiích jejího debutu, románu *Paměť mojí babičce*, tak očividný a okouzlující, že se jeví být víc než velikou vlohou - výjimečným obdarováním. Téměř z něj jde strach; strach z "nelidské", rimbaudovské vidoucnosti božského drzouna, jehož životní zkušenost je - biograficky vzato - minimální, avšak jehož umělecký zrak je napájen ze zázračné studnice výrazů a obrazů, které v sobě obsahují zkušenosti celých generací, ale i toho, co je "za" a "nad" lidským rodem.

Josef Chuchma, MF DNES, 16.10.2002

✕ ...Román Petry Hůlové je pozoruhodně vyzrálý. Jisté rozpaky může vzbudit agrárnícký étos, připomínající český ruralismus nebo německé hnutí *Blut und Boden*. V mongolských souvislostech ovšem působí docela přirozeně. Starý známý svár města s vesnicí se dnes proměňuje v celoplanetární konflikt mezi lokálními specifiky a globálními standardy a důraz na ženské osudy na pozadí rozkladu patriarchální společnosti tematicky celkem souzní s aktuálními trendy gender studií. Kniha nejmladší české romanopiskyně tak odívá staré, ale dosud živé otázky do zbrusu nového hávu.

Viktor Šlajchrt, RESPEKT, 7.10.2002

✕ ...Autorčin talent je především ukryt v jejím jazyce a ve způsobu, jak s ním ovládne prostor vyprávění. Celý román tvoří mluvní part, v němž se vystřídá pět ženských postav, tři sestry, dcera jedné z nich a matka. Jazyk Hůlové je věcný i obrazný, plný nečekaných a neotřelých metafor, přitom nanejvýš konkrétní, lapidární a sdělný. Je to mluva pulsující od argotu a obecné češtiny až k jiskřivým lyrismům, jimiž její vyprávění překonává i velmi obtížné úseky, v nichž by obyčejnější autor začal už dávno nudit.

Jiří Peňás, TÝDEN, 7.10.2002

✕ ...A že to je dobrá kniha, o tom nemůže být pochyb. Jsou v ní stopy úžasu a jakéhosi zvláštního zasvěcení, jež studentka mongolistiky s imaginativním pohledem na svět, nesporným vypravěčským nadáním a velkou dávkou pokory před jinou kulturou musela během své mongolské cesty prodělat. Dokázala-li z takového osudového setkání vytěžit silný příběh, je to pro českou literaturu dar, jaký už dlouho nedostala a za nějž je třeba děkovat.

Markéta Kořená, LIDOVÉ NOVINY, 14.9.2002

✕ ...K naprostému poddání se textu může dojít již na první stránce. A až na drobné výjimky tento stav vydrží do samotného konce. Událost vídaná nepřiliš často... Román *Paměť mojí babičce* je důkazem, že lidské příběhy

odehrávající se tisíce kilometrů od Evropy mohou důvěrně oslovit i tuzemského čtenáře. Nikoliv svou exotikou, nýbrž jistou univerzální archetypálností.

Jiří Hlinka, HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 11.9.2002

Přes matný sklo

* V projevu k zahraničním bohemistům na začátku září letošního roku hromoval literární teoretik a univerzitní pedagog Petr Bílek, že českou literaturu zaplavil fenomén "spisovatelů na jeden rok", a jako nejzářivější příklad uvedl mladou prozaičku Petru Hůlovou (25), autorku knihy *Paměť mojí babičce*, o níž prý zájem brzy opadne, protože nenapiše žádný nový text. Shodou náhod ve stejné době vychází Hůlové v nakladatelství Torst druhá kniha, nazvaná *Přes matný sklo*. Pan Bílek má určitě pravdu, když říká, že česká média občas vynesou na výsluní autory, kteří si tolik pozornosti nezaslouží. Nová kniha Petry Hůlové se asi nestane literárním kánonem, jaký pan Bílek tolik postrádá, výjimečná je však hned v několika ohledech. Petra Hůlová opustila ve druhé knize kulisy mongolské domácnosti, kterým podle vlastních slov nepřikládala až takovou důležitost, a napsala knížku bez udání konkrétnějších časových i prostorových souřadnic, jejíž příběh je ale českému čtenáři tak blízký, že takové údaje ani nehledá, vnímá ho jako něco zcela bezprostředního. Stručný příběh mjení a střetávání vypráví v monologích střídavě matka a její syn, citlivý městský intelektuál, který se blíží střednímu věku, nemá práci a odešla od něj manželka s dítětem. Autorka nechává postavy mluvit za sebe, pokouší se je vykreslit jako na divadle prostřednictvím jejich replik a sama ustupuje do pozadí jako promítač z černé kabiny, co nikdy nevyleze do kina. V kapitolách, kde promlouvá syn Ondřej, pak zřetelně, ale nenásilně ventiluje některé vlastní představy o současném světě. Nejsilnějšími partiemi knihy ale jsou konfese jeho matky, které poukazují až k jisté obsesi Petry Hůlové nořit se do psychiky dnešních seniorů... První knížce Petry

Hůlové bylo vyčítáno, že všechny její postavy bez ohledu na věk, vzdělání či životní zkušenost mluví stejným literárním jazykem. I ve druhé knížce se objevuje zřetelný kontrast mezi banálností matčiných myšlenek a způsobem, jakým je vyjadřuje, přirovnáními, která volí... Kniha Přes matný sklo je velmi subtilním a nenásilným literárním textem, novelkou, které chybí konec, jehož ironie trochu zapadá, jako by už nezbyl čas, a začátek vypadá poněkud banálně a může odradit... Celkové vyznění knihy jako textu o nemožnosti či zbytečnosti dorozumění je tématem velmi současným a i zde jsou patrné dvě přednosti, jež lze autorce obtížně upřít: práce s jazykem a schopnost povahokresby. Jestli je to málo a jak dlouho s tím autorka vystačí, ukáže čas.

Reflex 40/2004

x ...Je to text, který už ze své povahy bude asi těžko tak čtenářsky atraktivní jako jeho slavný předchůdce. ... V knize Přes matný sklo se Hůlová naopak jakékoli exotice vyhýbá. Vytvořila zcela všední, skromný příběh a zakotvila ho do "obyčejných" českých reálií. Vystačila si v něm pouze se dvěma postavami: třicetiletým Ondřejem a jeho padesátiletou matkou. Oba dva střídavě formou vnitřního monologu nahlíží svůj vlastní život a život svých nejbližších. Popis vnějších dějů je přitom zcela minimální, v popředí stojí intimní svět obou protagonistů, zprostředkovaný jejich vlastním proudem myšlenek a pocitů... S pocitem jakési aristokratické nadřazenosti bezcílně bloumá životem, obelhává sám sebe a namlouvá si "nenech se zlákat, však jim všem ještě ukážeš". A jeho matka? Ta naopak vede život po všech stránkách řádný, přitom však neskonale trpí svým stárnutím. Stále častěji se uchyluje ke vzpomínkám a postupně zjišťuje, že vlastně nemá na co vzpomínat... Nelze jednoznačně říct, zda je próza Přes matný sklo lepší, nebo horší než autorčin předchozí román. Je jednoduše jiná. Intimnější a skromnější. Kniha Paměť mojí babičce nesla prvky magična, pohádky a mýtu. Přes matný sklo je naopak pokus o psychologickou sondu do lidského nitra. Co však obě knihy bezesporu spojuje, jsou dobré charakterizační schopnosti, autorky, způsobující, že se text

čte lehce. Jakoby jedním dechem. Hůlová dokáže vidět věci nově, píše neotřelým, hovorovým jazykem, kterým sugestivně zachycuje jedinečnost věcí a okamžik... Navíc se dokáže také obstojně vcítit do svých postav a nebojí se pohlédnout jim až "do žaludku". Novela *Přes matný sklo* neudělá z Petry Hůlové uznávanější a slavnější spisovatelku. Dost možná, že ani ona sama o větší úspěch příliš nestála a záměrně napsala text, který není na první přečtení tak strhující jako kniha předchozí. Stydět se však nemá za co. Spíše naopak.

Dita Malíšková , www.kosmas.cz

× ...Kniha *Přes matný sklo* je velmi subtilním a nenásilným literárním textem, novelkou, které chybí konec, jehož ironie trochu zapadá, jako by už nezbyl čas, a začátek vypadá poněkud banálně a může odradit. Matčín monolog nabitý skrytě absurdními momenty, vtipný a trochu provokativní, je ale obstojnou satisfakcí. Celkové vyznění knihy jako textu o nemožnosti či zbytečnosti dorozumění je tématem velmi současným a i zde jsou patrné dvě přednosti, jež lze autorce obtížně upřít: práce s jazykem a schopnost povahokresby.

Stanislav Škoda, REFLEX, 6.10.2004

× ...Hůlová je ale fascinující pozorovatel. Její postřehy vyvolávají malá děja vu, každý to známe. Je úsporná až básnický, každá věta sedí na svém místě, i když se derou o překot jedna přes druhou. Máte chuť si podtrhávat. Kdejaký odstavec je minipříběh s pointou, čímž jako by se vynahrazuje absence nějakého závěru knihy jako celku. Snad že je to příběh ze života.

Ivan Adamovič, HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 14.9.2004

× Autorka si podržela zejména dvě svá specifika, která ji však zrazovala již v předcházejícím titulu. Především jde o zmnoženou vyprávěcí perspektivu: tentokrát příběh nahlíží očima dvou postav, stárnoucí matky a jejího právě se rozvádějícího syna, jemuž takzvaně „zkrachoval život“. Zatímco v případě

předcházející knihy jsem se pozastavovala nad tím, že autorka vyprávěčská pásma různých postav (tvořících samostatné kapitoly) nedokáže stylově oddělit, v případě této knihy se může až zdát, že o to snad ani neusiluje. Promluvy (a zejména úvahy), které připisuje muži na prahu středního věku, se ve své stavbě, metaforice, obrazivosti či v jazyce nijak neliší od promluv jeho matky. Knihu tak – bez ohledu na vyprávěčská členění – tvoří jednolitě pásmo jenom mírně se proměňující perspektivy. Navíc zde nefunguje to, co částečně fungovalo v Paměti mojí babičce – pohledy jsou tak stejné, že princip doplňování obrazu, postupného mozaikovitého skládání s sebou nepřináší ani nic nového, ani nic vzrušujícího, ba ani obohacujícího. Autorka se potácí mezi dvěma vypravěči, ale ani jeden jako by neměl co říci. V případě knihy Přes matný sklo proti autorce hraje i její jazyk, vycházející zejména z obecné češtiny. Úpornost, s jakou se drží nespisovnosti za všech okolností a bez ohledu na vyprávěcí situaci, ji často zahání do kouta, snaha nepatetizovat „moudrá sdělení“ tím, že je téměř důsledně drží v této jazykové rovině, často vypadá téměř směšně... Spíš než jazyk a vypravěč mě však zajímá, co mi chce vlastně autorka svou knihou sdělit. A v tom je možná ústřední problém – o čem Přes matný sklo je a co se snaží vyjádřit. Nelze s klidným svědomím jednoznačně říci, že o ničem, to by bylo příliš zjednodušující, ale pokusy o vystižení tématu příliš uspokojení nepřinesou: o životě, o lásce, o tom, jak si nerozumíme, jak se míváme, jak nedokážeme naplňovat svá očekávání, jak rodiče ovlivňují své děti a vice versa. To na „literaturu“ není zrovna málo, problém Hůlové ovšem spočívá v tom, že zůstává pouze u povrchních tezí. Svá témata nedokáže zprostředkovat ani v snesitelné úvahové formě, ani v podobě přinejmenším „zajímavého“ vyprávění. Banální příběh dusí banálními truismy. V takovém balastu zapadnou i docela zajímavé motivy kontrastního přístupu k životu, které se tu a tam objevují (zejména ve slovech) u matky a jejího syna – otvírání versus skrývání, motiv pukání a vyhrěznutí. Místo toho se na čtenáře z každé stránky valí neskutečně banality, zabalené v metaforách, které si autorka nedokáže nikdy odpustit (...)hlavním problémem druhé knihy Petry Hůlové je fakt, že vlastně žádné

téma nemá. Že nemá co sdělit, pouze rozmělnuje tisíckrát řečené, aniž by k němu přidala záblesk nového přístupu. Generační střetávání, rozkrývání rodinných vztahů, sebereflexe ženy a jejího údělu patří v současné literatuře mezi celkem běžné náměty – o to kritičtější pak mohou být čtenáři při jejich recepci. Po dvou knihách lze s jistou dávkou přesvědčivosti odhadnout, v čem spočívá síla a v čem naopak nedostatek v psaní Petry Hůlové. Vydá-li další knihu, ukáže se, zdali se svými autorskými „chybami“ dokáže bojovat a své přednosti vyzdvihnout.

www.kosmas.cz

✕ *Próza, kterou Hůlová vydává letos v nakladatelství Torst pod názvem Přes matný sklo, nejspíš čtenáře prvního románu zklame. I tady je uchována metoda vyprávění formou vnitřního monologu postavy, ale chybí onen kolorit, který románu dávala důvěrná znalost exotických reálií, děj je tentokrát situován do pražského prostředí. Třebaže vypravěči jsou jen dva - matka, zápasící s pocity doléhajícího stáří, a její syn Ondřej, žijící bez zaměstnání a propadlý alkoholismu -, prostřednictvím jejich vědomí se sem promítají i portréty dalších postav Ondřejovy rodiny: babičky a jejího někdejšího manžela, Ondřejova otce a především hrdinovy ženy, která od něho i se synem Jakubem odešla, když se rozhodl pro svůj bizarní způsob života a dal v práci výpověď. Autorčin pohled, i když se uplatňuje prostřednictvím vědomí jedné či druhé postavy, je stále natolik zaostřen na detaily jejich prožívání, že neztrácí nesentimentální tvrdost, která charakterizovala předchozí román. To je o to nápadnější, že poslední slovo tu má právě alkoholik Ondřej; svou matku, jejíž vnitřní monolog tvoří střední část knihy, vidí takto: "Kdybych měl alespoň něco z jejího přesvědčení. Nevím jak to říct. Síla, která o sobě neví, se dá těžko popsat. A navrch ani není chytrá. Jak silnej kravskej zvonec. Možná, že to bylo to, co tehdy uslyšel i otec. A před tím ostatním si prostě zacpal uši. To on uměl." Nemožnost komunikace, po jaké touží, si ostatně ve vztahu k druhým uvědomuje i sama matka: "Pořád věřím ve spojený nádoby, ale lidi jsou*

většinou spojený konektorama, maj zástrčky. Místo sem tam přelejvání z jedny kůže do druhý pro každýho má ten druhý jednu připravenou šňůru."

Jiří Pechar, Literární noviny 2004-43

Cirkus Les Mémoires

× Třetí kniha bývá zpravidla prubírským kamenem, který ledacos podstatného napoví o autorovi a jeho směřování. Platí to i v případě prozaické novinky *Cirkus Les Mémoires* Petry Hůlové (1979). Podobně jako její prvotina *Paměť mojí babičce* (2002), která byla velmi vřele přijata čtenáři i kritikou, je zasazena do cizího prostředí. Jako by se autorka snažila znovu uvařit základ podle receptu, který všem chutnal. Poprvé to vyšlo, nyní je to možná i důsledek ne až tak nadšeně přijaté loňské knihy z prostředí českého. Děj příběhu je lokalizován převážně do New Yorku, ale mohl by se odehrávat kdekoliv jinde. "Velké jablko" tvoří pouze kulisu setkání několika postav, z nichž naprostá většina nejsou rodilí Američané, ale přistěhovalci z nejrůznějších koutů světa. Mladá dívka Tereza přijíždí do tohoto města se složkou svých fotografií pod paží a doufá, že se jí podaří naplnit svůj sen a vydat je zde v knize. Své sny a představy měli i lidé, se kterými se postupně setkává. Protagonisté příběhu, byť přináležejí k rozdílným kulturním okruhům, se potýkají se stejnými problémy, jako je hledání nové identity, nového místa ve společnosti, porozumění si s ostatními. Jejich pozice je o to komplikovanější, že jsou cizinci a mají před sebou i jazykovou bariéru. Zdánlivě nesouvisející příběhy plné vzpomínek a návratů se postupně prolínají. Jedná se sice o zajímavou knihu (stejně jako ty předchozí ji vydalo nakladatelství Torst), v konečném důsledku se však jen jinak opakuje již mnohokrát slyšené a vyřčené. Pravda, umně, ne však nijak zvlášť originálně. A tak si čtenář pouze řekne: ano, tak nějak by se to mohlo stát. Knihu zavře a uloží k podobným. Na Petře Hůlové je vidět, že vyprávění příběhu ji baví. V mnohém se jedná o záznam symptomatický pro dnešní dobu a

kopírující její stav. Přesto však jde o beletrii, nikoliv o dokument, byť jisté jeho rysy můžeme pozorovat. Autorka umí dobře své postavy vykreslit a příběh vystavět. Někdy ale ulpívá pouze na povrchu. Což je možná také důsledek užívání obecné češtiny, které posiluje určitý rys mluvnosti a nivelizuje tak možnosti, které třeba v tomto konkrétním případě nabízelo mnohojazyčné prostředí přistěhovalců a které příliš nevyužila. Petra Hůlová prostě vydala třetí knihu. Překvapení, byť bylo očekáváno, nepřišlo. Není důvod k hlasitému jásání. Na druhou stranu se nejedná ani o žádné zklamání a kniha nezapadne. Autorka pouze potvrdila, že patří mezi jména, se kterými se musí počítat. Škoda, že se tak nestalo hlasem výraznějším.

Pavel Kotrla, www.recenze.kotrla.com

* *Cirkus Les Mémoires je v pořadí už třetí knihou mladé prozaičky Petry Hůlové (* 1979). Po Matným sklu se vrací k exotickým kulisám – část děje se odehrává v New Yorku, část v Praze a část v Asii, tak, jak se rozbíhají osudy jednotlivých postav, jejich rodin (je nutno dodat, že to platí hlavně o rodině imigranta Ramida, u Terezy, která žije v New Yorku mnohem kratší dobu, je rodina zmiňována výrazně méně) a známých. Kdyby Cirkus Les Mémoires vyšel jako první, asi by vzbudil – přinejmenším u části čtenářů – nadšení. Petra Hůlová má osobitý styl, velmi dobře ví, jak zacházet se slovem, její obecná čeština, důsledná ve všech partech, je dokonalou nápodobou mluveného jazyka, včetně rychlého střídání spisovných a nespisovných prvků v řeči, ať už se jedná o slova nebo jejich stavbu, či vsouvání cizojazyčných výrazů ("Taxikář mu z kufru vyhodil batoh a prohodil take care, což nemělo co dělat s péčí ani starostma, ale Ramid byl stejně rád." s. 24), i když na ně není kladen takový důraz, jako v prvotině Paměť mojí babičce (tam na sebe samozřejmě poutaly daleko větší pozornost, jelikož se jednalo o – nevysvětlované, jen kontextem osvětlované – mongolské výrazy, zatímco angličtina se může stát nanejvýš prostředkem připomínání jazykové situace, skutečnou exotičnost navodit nedokáže). Příběh plyne přirozeně (možná by bylo lepší říct „příběhy plynou“),*

často na asociativním principu, kdy se od jedné myšlenky, události nebo vzpomínky volně, třeba jen navázáním na jediné slovo, jediný obraz, přechází k další: "Dívala se, jak nastupují a vystupují, jako by listovala fotkama National Geographic a sama tam byla taky. V kolonce modrookejch, co nepřezijou dvaadvacátý století." (s. 32). Potíž je v tom, že kvůli onomu výrazně asociativnímu principu působí text nevyrovnaně. Nejde pochopitelně o to, aby každá z postav měla vyhrazenou svou kolonku a jednotlivé části byly narýsovány s geometrickou přesností, jenže na druhou stranu – vše je libovolně zaměnitelné. Zdá-li se, že vlastně nezáleží na tom, kdy se kamínky v mozaice „prostrídají“, kdy se načne další skládaná řada, kdy se vyprávět začne a kdy přestane, a dokonce jestli se začne nebo přestane, pak se po určité době stává vyprávěním „o ničem“, což nastoluje otázku, proč se vlastně mluví, a to přesto, že taková výstavba je do určité míry logická – vždyť se jedná o „cirkus vzpomínek“, a přesto, že ono „nic“ je jedním ze základních momentů, ukazujících se při každé možné příležitosti. (I když je svět plný příběhů, jejich společným rysem je jakási únava, prázdno v lidech – ostatně téma bolesti i otupělosti se skrývá ve všech knihách, jež zatím Petra Hůlová napsala –, které vytvářejí pozoruhodný kontrast s onou výše zmíněnou pestrobarevností.) Podobně problematické je i hodnocení použitého jazyka. V Paměti působila obecná čeština, stejná u všech pěti vypravěčů (respektive vypravěček), jako její organická součást – i když se ozývaly hlasy, kritizující nediferencovanost jednotlivých pásem, vyplýval takový způsob z podstaty díla: nepsalo se pro budoucí (potenciální) čtenáře, šlo o skutečné vyprávění „tady a teď“, v mongolské stepi, a koneckonců vypravěčky pocházely z jedné rodiny, takže jazyková nerozlišenost mohla být i idiolkem, důsledkem společného zázemí. Tady je však vypravěč er-formový, tudíž pokud je už čtenář seznámen s předchozími knihami, nemůže si nevšimnout, že stejný jazyk se objevuje všude a začíná mu chybět naléhavost, nutnost, jako by předem určená škatulka byla naplněna trochu jiným obsahem, čímž se znovu dostáváme k libovolné

zaměnitelnosti prvků. Přesto však *Cirkus Les Mémoires* za přečtení určitě stojí. I kdyby jen kvůli těm barevným střípkům, ze kterých se jeho svět skládá.

www.kosmas.cz

× Nový román Petry Hůlové *Cirkus Les Mémoires* mne zaujal více než obě její předchozí knihy. Spolu s autorkou a její hrdinkou Terezou jsme v současnosti – „na cestě“. Na cestě do světa, který vzbuzuje iluze a očekávání. Tereza přijíždí s nadějemi a knihou fotografií do New Yorku, hodlá se mnohému naučit, vydat knihu fotografií, prosadit se. Přestože je osamocena, potkává se s lidmi, kteří žili a žijí podobnými iluzemi a marným zápasem s životem v cizině. Název knihy je podle jedné skupiny příchozích do New Yorku, francouzského cirkusu *Les Mémoires*, jehož lidé i zvířata umně propojují celý příběh. Autorka vypráví pěkným a kultivovaným, ač důsledně hovorovým jazykem. Text má komplikovaný časovým plán a není snadno pochopitelný, žádá si i několikeré čtení – i já se k němu ráda vrátím.

Anna Jonáková, www.literárky.cz

× Šála vzpomínek aneb Paměti komukoli
Jsou spisovatelé (dobří i špatní), jejichž fantazie nahlíží svět kolem nás prostřednictvím obecných kategorií a principů, a to je vede k tomu, aby své prózy budovali s gestem stavitele chrámu: jako složitou významovou konstrukci naplňující předem daný vyšší plán a usouvztažňující každíčkou složku záměru. A jsou autoři, a chce se mi teď napsat autorky, jejichž asociativní fantazie nahlíží svět „zdola“: sprádaají vlákno individuálních osudů způsobem velmi podobným tomu, jakým se štrikuje šála: očko po očku, v předem stanovené šířce, střídavě hladce a obrace či různými barvami, jak velí ornament, a to tak dlouho, dokud toho není dost na celou knihu. Takovou spisovatelkou je mi Petra Hůlová. Tajemství imaginace, jež prostupuje prózy Petry Hůlové, spočívá zřetelně v její schopnosti nastartovat svou fantazii při sebemenším, třeba i náhodném setkání s nějakým člověkem, prostorem, informací, nebo

dokonce i s pouhým jménem, slovem, zvukem... Vsadila bych se, že v okamžiku, kdy Hůlová začíná psát, nejspíš ani netuší, kam její vyprávění vlastně zamíří a kde skončí. K rozehrání psychologizující literární hry jí stačí základní prostor a dvě tři postavy, které v procesu pokrývání prázdné plochy písmeny zanedlouho ožijí vlastním životem a postupně do budoucí knihy vtahují další a další osoby a příběhy. Výchozí impuls se tak spontánně rozrůstá v asociativní řetězce volně fabulovaných osudů, které jsou dost pravděpodobné, aby se mohly stát, a dosti zajímavé, aby autorce stály za zapsání a za víru, že je někdo bude chtít číst. Vlákno, ze kterého Hůlová tyto příběhy očko po očku obratně sprádá, je relativně konstantní a vyplývá z jejího vnímání světa kolem nás: jsou to zpravidla nepřiliš dramatické situace, jež jsou spojeny s motivy typu žena a muž, láska, náhodné setkání, přátelství, odchod z domova, cesta někam jinam do neznáma... Důležitým rozměrem těchto motivů i celých příběhů je přitom čas, jenž do nich vnáší prvek marnosti, rozpadu a rozkladu. Neboť je to čas, kdo v mikrosvětě Hůlové dříve či později problematizuje všechny mezilidské vztahy a kontakty, každou lásku a každé přátelství a mění cestu postav životem v putování bez cíle, při kterém ani návrat domů není skutečným návratem. Tomu pak odpovídá i rytmus autorčiných vět, které ani na okamžik nespočinou a nezastaví se na něčem, co by vybočovalo z rovnoměrného odpočítávání lidské každodennosti. Aby takováto tvůrčí metoda plně zapůsobila, potřebuje zřetelně pracovat s nějakým nezvyklým a cizokrajným materiálem, opřít se o netradiční vzor... Není divu, že po zkušenosti s dílem Přes matný sklo Hůlová jako spisovatelka opět „vyrazila do ciziny“ a svou následnou knihu-šálu opět upletla na základě cizokrajných vzorů. Předpokládám, že nějakou dobu pobyla v USA, což ji inspirovalo ke knize, v níž se uprostřed New Yorku protnou osudy několika generací imigrantů.

Eliška F. Juříková, Host 10/2005

9.3 Shrnutí reakcí

Máme-li se pokusit o obecné shrnutí reakcí čtenářů, a to odborných i laických, na knihy Petry Hůlové, můžeme říci, že její knihy jsou veřejností přijímány vcelku kladně. Existují samozřejmě i zarytí odpůrci a kritici jejího díla, ale těm se nevyhne žádný spisovatel, který své dílo předloží veřejnosti.

Je zajímavé, že čtenářských reakcí na *Paměť mojí babičce* existuje mnohem více, než těch, jejichž předmětem zájmu se staly knihy *Přes matný sklo* a *Cirkus Les Mémoires*. Jak je to možné? Pokusme se alespoň o úvahu nad tímto tématem, protože vyčerpávající odpověď asi není možné najít. Když vstoupila Petra Hůlová do světa literatury, byl její debut v současné české literatuře něčím originálním. Nejedna čtenář chtěl objevit, co se za novým jménem v literatuře skrývá. K tomu ještě připočítejme cizokrajné prostředí a neotřelou metaforiku. Někoho uchvátila, někoho nezaujala. Zrovna tak, jak se to děje s každým literárním dílem. Po dvou letech, když se objevila kniha *Přes matný sklo* (a o rok později *Cirkus Les Mémoires*), měla už Hůlová určitý okruh čtenářů, kteří čekali, jestli znovu překvapí nebo alespoň nezklame. Jak obstála, to si musí zodpovědět každý sám.

Závěr

Styl umělecké literatury je funkčním stylem, který nabízí autorům literárních textů téměř neomezené možnosti. Pak záleží už pouze na schopnostech a dovednostech spisovatele, do jaké míry této nabídky využije a co všechno svým čtenářům předloží. V dnešní době je čtenářská poptávka po zajímavých a originálních literárních dílech poměrně vysoká. Proto se autoři snaží zaujmout čtenáře něčím neobvyklým a nabízet jim stále něco nového.

To platí zejména u mladých autorů, kteří se snaží získat si své čtenářské publikum. Jednou ze současných mladých autorek je i Petra Hůlová, jejíž tři díla (*Paměť mojí babičce*, *Přes matný sklo* a *Cirkus Les Mémoires*) se stala předmětem této diplomové práce. Cílem byla snaha postihnout nápadné rysy jejího díla a charakteristické znaky jazyka, který Hůlová používá.

Dá se říci, že celé dílo Petry Hůlové je velmi originální a osobité. Vše začíná už u dokonale promyšlené kompozice. Prozatím všechna její díla jsou členěna na kapitoly, kde se u prvních dvou děl navíc ještě střídají vypravěčské pohledy, což umožňuje čtenáři širší náhled na danou problematiku a konfrontaci názorů. K oblibě jejích děl přispívá i vhodně zvolené prostředí, které je pro čtenáře lákavé.

Dalším znakem těchto děl je mluvenost. Její rysy se projevují v jednotlivých jazykových rovinách. Právě mluvenostní charakter vyjadřování dodává textům jakousi lehkost a životnost, protože čtenáři je jazyk, který zná ze své každodenní komunikace, bližší než škrobená spisovnost, kterou si v některých vypjatých životních situacích nelze ani představit.

V rovině hláskoslovné a morfologické vychází autorka ze spisovného jazyka, který aktualizuje některými obecněčeskými jevy, které se běžně vyskytují v každodenní komunikaci každého z nás. Jedná se o jevy, jakými jsou v rovině hláskoslovné např. změna *y* > *ej*, změna *í* > *ej* v kořeni slova, změna *é* > *ý* na konci slova, změna *é* > *í*, změna *a* > *y*, protetické *v*, krácení *a*

dloužení samohlásek atd. V rovině morfologické se zmiňujeme např. o slovese „být“, o univerzální koncovce instrumentálu plurálu –ma, nedůslednosti v psaní koncovek sloves atd.

Syntaktická stavba textu je velmi různorodá. V textu najdeme jednoduché věty, souvětí souřadná i podřadná a nejrůznější druhy vedlejších vět, inverzní pořádek slov aj. Zajímavá je i parcelace textu. Ve všech rozebíraných knihách najdeme příklady vět, kdy se nekryje věta jako celek s jedním celkem sémantickým. Důsledkem toho jsou různé dodatky a dovětky, které doplňují jednotu výpovědi.

Nejvíce jedinečných rysů projevují texty Petry Hůlové na poli lexikálním, a to hlavně díky velmi neotřelé metaforice a nápaditým přirovnáním. Originalita jejích metafor je bezesporu nejcennějším rysem jejích děl. Ocenit musí čtenáři i obohacování slovní zásoby, jednak o tzv. slova autorská, jednak o slova z cizích jazyků. V textech najdeme nejen četné mongolismy (ty převažují v knize *Paměť mojí babičce*) a anglicismy (ty najdeme především v knize *Cirkus Les Mémoires*), ale i některá slova vypůjčená z němčiny, ruštiny a dalších jazyků.

Shrneme-li zmiňované jevy z jednotlivých jazykových rovin, které se vyskytují v rozebíraných textech, můžeme tvrdit, že jazyk těchto knih odpovídá tendencím současné češtiny vůbec. Hůlová zachycuje jazyk v takovém stavu, v jakém jej používá současná generace jeho uživatelů, a to bez ohledu na neobvyklost písemné formy některých tvarů.

Přestože je Petra Hůlová autorkou už tří děl, doposud je možné najít ve všech jejích dílech některé společné motivy. Jedním z takových motivů je osamělost člověka, který je sám i přesto, že je obklopen lidmi, a hledání cesty z této složité životní situace.

Ve spojení s tematikou děl Petry Hůlové není možné opominout jednu věc, a tou je autorčin pohled na svět, tak, jak nám jej ve svých pracích prezentuje ona sama. Ponechme teď prosím stranou veškeré debaty literárních vědců, které se zabývají promítáním autora do literárního díla, jeho přítomností

v díle či jeho distancí od něj. Nechme za dveřmi všechny dojmy a pojmy a pokusme se podívat na dané téma „objektivně“. Každý autor jakéhokoliv textu, tedy i literárního, projeví více či méně své názory a postoje. Potom už záleží pouze na recipientovi, do jaké míry je přijme za bernou minci nebo za pouhou pózu. Ostatně každý autor si může napsat, co se mu zlíbí, a nemusí nikomu vysvětlovat, „co tím chtěl básník říci“.

Podíváme-li se na obě knihy Petry Hůlové, můžeme bezesporu tvrdit, že pohled na život, jaký vdechla Hůlová svým postavám, je přinejmenším vyvrážený. Jednání a názory jednotlivých hrdinů ukazují čtenářům, že životní postoje nevytváří nic jiného než zkušenost. Uvědomíme-li si, že Hůlové bylo při psaní *Paměti mojí babičce* přibližně 22 let, je její výkon opravdu obdivuhodný. Už v kapitole, která je věnována lexiku, najdeme oddíl, který se zabývá lidovými moudry a životními krédy. Právě jejich užívání je nejen potvrzením předchozích slov, ale především skvělým dokreslením situací, o kterých Hůlová píše.

Po svém zdárném debutu byla Petra Hůlová oceněna Magnesií Literou za objev roku. I to je dokladem úspěšnosti jejích děl, která mají poměrně široký okruh čtenářů. Nezbyvá, než Petře Hůlové popřát, ať jsou její díla úspěšná i nadále.

Literatura

Primární literatura

Uvedené ukázky jsou citovány z knih:

Hůlová, Petra: Paměť mojí babičce, Praha, Torst, 2002.

Hůlová, Petra: Přes matný sklo, Praha, Torst, 2004.

Hůlová, Petra: Cirkus Les Mémoires, Praha, Torst, 2005.

Sekundární literatura

Bečka, J. V.: Česká stylistika, Academia, Praha 1992.

Čechová, M. a kol.: Stylistika současné češtiny, ISV-nakladatelství, Praha 1997.

Čechová, M. a kol.: Současná česká stylistika, Academia, Praha 2003.

Grepl, M. a kol.: Příruční mluvnice češtiny, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2001.

Chloupek, J. a kol.: Stylistika češtiny, Praha 1991.

přednášky „Stylistika a nauka o textu“ doc. PhDr. A. Jaklová, CSc.

Hospodářské noviny, ročník 46, č. 177, s. 11.

Hospodářské noviny, ročník 48, č. 181, s. 9.

Labyrint revue, ročník 2004, č. 15 - 16, s. 211 – 212.

Lidové noviny, ročník 15, č. 15, s. 16.

Lidové noviny, ročník 15, č. 300, s. 13, 16.

Lidové noviny, ročník 17, č. 234, s. 25.

Mladá fronta Dnes, ročník 13, č. 241, C / 8.

Právo, ročník 12, č. 237, s. 12.

Právo, ročník 14, č. 222, s. 12.

Právo, ročník 14, č. 225, s. 16.

Reflex, ročník 13, č. 43, s. 68 – 70.

Reflex, ročník 15, č. 40, s. 51.

Respekt, ročník 15, č. 39, s. 21.

Tvar, ročník 13, č. 19, s. 1, 4 – 5.

Týden, ročník 9, č. 41, s. 89.

<http://www.iliteratura.cz>.

<http://www.kosmas.cz>.

<http://www.kritickemysleni.cz/klisty>.

<http://www.orchidea.cz>.

<http://www.neraweb.cz>.

<http://www.recenze.kotrla.com>.